

**OSNOVNA
ŠOLA**

Mariborska cesta 30
2352 Selnica ob Dravi

So tradicionalne obrti v občini Selnica ob Dravi še ohranjene?

RAZISKOVALNA NALOGA

Področje: Etnologija

Mentorici: Emica Škrinjar, učit. zgo. in geo.

Andreja Robič, prof. razr. pouka

Avtorici: Anja Rošker, 9. a

Zoja Valh, 9. a

Lektorica: Barbara Volmajer, prof. slov.

Selnica ob Dravi, marec 2020

ZAHVALA

Za pomoč se posebej zahvaljujema najinima mentoricama Andreji Robič, profesorici razrednega pouka, in Emici Škrinjar, predmetni učiteljici zgodovine in geografije, ki sta naju zavzeto, premišljeno in vestno vodili skozi ves raziskovalni proces. Hvaležni sva, da sva imeli ob njuni podpori možnost in priložnost raziskovalno napredovati in z njima deliti strokovna mnenja in izkušnje. Zahvaljujema se tudi učiteljici Barbari Volmajer, profesorici slovenščine, ki je raziskovalno nalogo lektorirala. Hvala vsem, ki so sodelovali v anketi, intervjuju in so na kakršenkoli način doprinesli h končni podobi naloge. Zahvaljujema se tudi staršem, ki so naju podpirali pri raziskovanju.

POVZETEK

V 21. stoletju zaradi hitrega tehnološkega napredka in sodobnih oblik proizvodnje vse bolj izumirajo tradicionalne oblike domače obrti. V raziskovalni nalogi sva proučili in predstavili ohranjene tradicionalne obrti v občini Selnica ob Dravi. Raziskali sva postopke izdelave rokodelskih izdelkov in občane seznanili, katere izdelke domačih obrti lahko kupijo v domačem kraju. Obrtnikom sva predstavili pomen njihove dejavnosti pri ohranjanju kulturne dediščine v občini Selnica ob Dravi z dejstvi, da je njihova obrt cenjena, poznana in nekaj posebnega.

Najprej sva se poglobili v delo z zgodovinskimi viri in iskanjem strokovne literature o navedeni temi. Nadaljevali sva s terenskim delom, kjer sva obiskali rokodelce v domači občini, ki se s tradicionalno dejavnostjo še ukvarjajo in poiskali ljudi, ki so nama predstavili domače obrti, ki so že zamrle. Ogledali sva si postopke izdelave nekaterih izdelkov domače obrti, z lokalnimi obrtniki opravili intervjuje in izvedli anketo. Dobljene odgovore sva interpretirali z grafi.

Ugotovili sva, da se v naši občini z domačo obrtjo ljudje še ukvarjajo, a je njihova dejavnost slabše prepoznavna. Največ se jih ukvarja z različnimi ročnimi deli, s pletarstvom, oglarstvom, pekarstvom, izdelovanjem pležuhov, umetnostnim kovaštvom, redkeje z mlinarstvom, izdelovanjem starih glasbil in kamnoseštvom. Čevljarstvo in krojaštvo sta povsem izumrla. Občani se z dejavnostjo domače obrti ukvarjajo predvsem ljubiteljsko, v prostem času. Le redkim ta dejavnost predstavlja glavni vir dohodka.

Ključne besede: tradicionalne obrti, občina Selnica ob Dravi, rokodelstvo, izdelki domače obrti, trženje izdelkov, nesnovna kulturna dediščina, premična kulturna dediščina.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	8
1.1	Cilji raziskovalne naloge	9
2	TEORETIČNI DEL	10
2.1	Domača obrt	10
2.2	Rokodelstvo	10
2.3	Ročno delo	11
3	RAZVOJ ROKODELSTVA SKOZI ZGODOVINO	11
3.1	Prazgodovina	11
3.1.1	Kamena doba	11
3.1.2	Bakrena doba	12
3.1.3	Bronasta doba	12
3.1.4	Železna doba	12
3.2	Stari vek	13
3.3	Srednji vek	13
3.4	Novi vek	14
3.4.1	Založništvo	14
3.4.2	Manufaktura	14
3.4.3	Industrijska revolucija	14
3.5	Sodobnost	14
4	RAZVOJ DOMAČE OBRTI NA SLOVENSKEM	16
5	PREDSTAVITEV OBČINE SELNICA OB DRAVI	18
6	DOMAČA OBRT V OBČINI SELNICA OB DRAVI	20
6.1	Ročnodelsko društvo Marjetice	20
6.2	Oglarstvo	21
6.3	Mlinarstvo	22
6.3.1	Mlinarstvo in oglarstvo na kmetiji Majster – po domače Fela	22
6.3.2	Oglarstvo na kmetiji Srnko	24
6.3.3	Oglarstvo na domačiji Rajner	25
6.4	Pletarstvo	26
6.4.1	Pletarstvo na domačiji Tajke – po domače Mihovo	27
6.4.2	Pletarstvo na domačiji Grušovnik – po domače Bolfankovo	28
6.4.3	Pletarstvo na kmetiji Viltužnik – po domače Lešenkovo	29
6.5	Umetnostno kovaštvo Golob	30
6.6	Umetnostno kovaštvo Robič	31
6.7	Čevljarstvo	32

6.8	Etnološka zbirka Selniški pležuh	34
6.8.1	Izdelava pležuhov pri Volmajerjevih	35
6.9	Krojaštvo	36
6.10	Citrarstvo Holcman	38
6.11	Muzej starega kmečkega orodja na kmetiji Lampred	39
6.12	Rokodelci v občini Selnica ob Dravi	41
7	EMPIRIČNI DEL	43
7.1	Hipoteze raziskave	43
7.2	Raziskovalni vzorec	43
7.3	Raziskovalne metode	44
7.4	Raziskovalni pripomočki	44
8	REZULTATI ANKETNEGA VPRAŠALNIKA	45
9	RAZPRAVA	54
9.1	Vrednotenje hipotez	54
9.2	Mnenje in predlogi	56
10	ZAKLJUČEK	57
11	VIRI IN LITERATURA	60
11.1	Ustni viri	62
12	PRILOGE	63
12.1	Anketni vprašalnik	63
12.2	Vprašanja za intervju	66

KAZALO SLIK

Slika 1: Občina Selnica ob Dravi	19
Slika 2: Copati iz polstenja	20
Slika 3: Izdelki pletenja in kvačkanja	20
Slika 4: Majstrov mlin	22
Slika 5: Gospodar pri mletju žita	22
Slika 6: Lastnikov oče pri postavljanju kope	23
Slika 7: Kopa prekrita s smrekovimi vejami	23
Slika 8: Gospodar Ivan Srnko	24
Slika 9: Kvalitetno oglje za žar	24
Slika 10: Na kmetiji Srnko se dela tudi pozimi	25
Slika 11: Oglje shranijo v velike vreče	25
Slika 12: Shranjevanje oglja v velikih sodih	26

Slika 13: Kopa pod zasneženo odejo.....	26
Slika 14: Drevo pantovec.	27
Slika 15: Košara iz šib drevesa pantovec.	27
Slika 16: S pletenjem se ukvarja g. Franc Tajke.	28
Slika 17: Primer pletenega dna košare.	28
Slika 18: Gospod Grušovnik pri pletenju košare.....	29
Slika 19: Košare gospoda Grušovnika.	29
Slika 20: Pletena košara za veliko noč.	29
Slika 21: Pletene košare.	29
Slika 22: Pleteni koš za prenašanje krme.	30
Slika 23: Franček Viltušnik.	30
Slika 24: Kovana balkonska ograja podjetja Golob.	31
Slika 25: Kovana dvoriščna ograja podjetja Golob.	31
Slika 26: Različno kovani svečniki.	32
Slika 27: Kovana vrata na kapelici na pokopališču Sv. Križ nad Mariborom.	32
Slika 28: Čevljar Ludvik Hodnik na sliki.....	33
Slika 29: Čevlji v postopku izdelave.....	33
Slika 30: Čevljarski šivalni stroj.	33
Slika 31: Ročna stiskalnica ali čevljarska preša.	33
Slika 32: Zbirka starih lesenih pležuhov.	34
Slika 33: Zbirka sodobnejših pležuhov na Sv. Duhu na Ostrem vrhu.	34
Slika 34: Gospod Alojz Volmajer s pležuhi.	36
Slika 35: Predstavitev starih oblačil.	36
Slika 36: Zbirka starih pležuhov g. Pavla Volmajerja.....	36
Slika 37: Zbirka sodobnejših pležuhov g. Pavla Volmajerja.	36
Slika 38: Anton Fras z vajenci v svoji delavnici med vojnama.....	37
Slika 39: Anton Fras z vajenci pred svojim ateljejem v času med vojnama.	37
Slika 40: Zadnja ohranjena singerica v lasti Antona Frasa.	37
Slika 41: Središče Selnice ob Dravi konec šestdesetih let.	37
Slika 42: Izdelovalec citer, g. Jože Holcman.	38
Slika 43: Holcmanove 42-strunske harfne citre.	38
Slika 44: Staro kmečko orodje in pripomočki.....	39
Slika 45: Stari mlin za mletje žita.	39
Slika 46: Starinski šivalni stroj Singer.	40
Slika 47: Plug za oranje.	40
Slika 48: Model za izdelovanje lesenih grabelj.....	40
Slika 49: Starinski likalniki.....	40
Slika 50: Rokodelci v občini Selnica ob Dravi.	41

KAZALO TABEL

Tabela 1: Število prebivalcev glede na spol.....	43
Tabela 2: Število moških in ženskih anketirancev glede na starost.	43
Tabela 3: Število anketirancev glede na stopnjo izobrazbe.....	44

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Aktivnost anketirancev glede na različna področja domače obrti.....	45
Graf 2: Načini, s katerimi se anketiranci ukvarjajo z domačo obrtjo.	46
Graf 3: Načini pridobitve znanj oz. veščin anketirancev za določeno dejavnost.	47
Graf 4: Mnenje anketirancev o tem, ali je na območju občine Selnica ob Dravi še veliko ljudi, ki se ukvarjajo z različnimi domačimi obrtni.	47
Graf 5: Mnenje anketirancev o tem, ali se je danes samo s prodajo izdelkov domače obrti možno preživljati in dostojno živeti.	48
Graf 6: Mnenje anketirancev o tem, kateri je glavni vzrok za to, da je v Sloveniji na trgu tako malo ponudnikov izdelkov domače obrti.	49
Graf 7: Ocena anketirancev promocije dejavnosti domače obrti v občini Selnica ob Dravi.	50
Graf 8: Kdo bi moral najbolj poskrbeti za samopromocijo dejavnosti domače obrti?	51
Graf 9: Mnenje anketirancev o pogojih za razvoj dejavnosti domače obrti in trženje teh izdelkov v občini Selnica ob Dravi.	51
Graf 10: Ocena podpore Občine dejavnostim domače obrti.	52
Graf 11: Prepoznavnost domačih obrti med občani in naključnimi turisti.	53
Graf 12: Mnenje anketirancev o tem, ali imajo rokodelci v občini Selnica ob Dravi svojega naslednika.	54

1 UVOD

Vsak dan se ljudje srečujemo z različnimi uporabnimi predmeti in drugimi izdelki, ki pa že dolgo niso več unikatni, kot so bili nekoč. Danes imamo razne stroje, ki opravijo veliko dela namesto nas. Včasih je bilo vse izdelano ročno, z uporabo lastnih spretnosti, znanj in veščin. Domače obrti tako vse bolj tonejo v pozabo. Za nekatere obrti skoraj nihče več ne ve, da so sploh obstajale, kaj šele čemu so sploh služile.

Sva učenki 9. razreda osnovne šole in tudi sami se vsakodnevno srečujeva z različnimi predmeti in izdelki, ki so posebni, narejeni doma, s spretnostjo rok ter niso plod proizvodnje in dolge transportne poti. Gre za izdelke, kot so domača moka, oglje za žar, domača marmelada oziroma izdelki, ki so narejeni doma. V raziskovalni nalogi naju je zanimalo predvsem to, s katerimi domačimi obrtni se krajani v naši občini še ukvarjajo ter kakšne izdelke izdelujejo. Želeli sva bolje spoznati domače obrti in postopke izdelave rokodelskih izdelkov. Mnenja sva, da bi lahko z zbranimi podatki o domačih obrteh v naši občini krajane še bolje seznanili s temi dejavnostmi in s tem, katere izdelke domačih obrti lahko kupijo in kje. Hkrati bi s tem obrtnikom dali vedeti, da so pomembni, da je njihova obrt poznana, cenjena in nekaj posebnega. Nadalje želiva, da obrtniki svoje znanje prenesejo tudi na mlade, saj se le tako lahko domača obrt ohrani tudi v prihodnosti.

Na začetku sva si pripravili raziskovalni načrt, oblikovali delovni naslov naloge, pripravili hipoteze oz. ključna vprašanja, na katera sva želeli dobiti odgovore, in sestavili okvirno kazalo vsebine.

Zastavili sva naslednje hipoteze:

H1: Domače obrti v občini Selnica ob Dravi se ohranjajo kot tradicionalne in turistične dejavnosti.

H2: Rokodelci za ohranjanje tradicije domačih obrti nimajo naslednikov.

H3: V občini Selnica ob Dravi so za opravljanje dejavnosti domačih obrti in trženje teh izdelkov ugodni pogoji.

Raziskovalno nalogo sva razdelili na teoretični in empirični del. Vsako raziskovanje se najprej začne s strokovno literaturo, zato sva obiskali šolsko knjižnico in enoto Mariborske knjižnice v

Hramu kulture. S pomočjo literature sva opredelili pojme domača obrt, rokodelstvo in ročno delo, opisali razvoj rokodelstva skozi zgodovinska obdobja in se seznanili z razvojem domače obrti na Slovenskem. V empiričnem delu sva na terenu raziskali domače obrti v občini Selnica ob Dravi. Izvedli sva tudi anketo med posamezniki, za katere sva vedeli, da so na tem področju še aktivni, prav tako sva anketo poslali raznim društvom, ki delujejo v naši občini in v okviru katerih se ljudje še ukvarjajo z raznimi dejavnostmi domačih obrti ter staršem učencev na OŠ Selnica ob Dravi. Želeli sva izvedeti, s katerimi dejavnostmi domačih obrti se posamezniki ukvarjajo, kakšni so pogoji za razvoj teh dejavnosti in trženje izdelkov domače obrti v občini Selnica ob Dravi in predpostavili, da rokodelci za ohranjanje tradicije domačih obrti nimajo naslednikov. Hipoteze sva preverili z anketnim vprašalnikom in opravljenimi intervjuji pri domačinih, ki se ukvarjajo z domačo obrtjo. Izpolnjene anketne vprašalnike sva podrobno pregledali in zabeležili dobljene podatke. Rezultate sva uredili v preglednico, jih primerjali med seboj in si izbrali ustrezno obliko grafov. Na podlagi tega sva oblikovali grafe, analizirali dobljene rezultate, iz njih izluščili ugotovitve in zaključke. Potrdile oz. ovrgle sva raziskovalne hipoteze.

1.1 Cilji raziskovalne naloge

Pri raziskovanju domačih obrti v naši občini sva si zastavili naslednje cilje:

- opredeliti pojme domača obrt, rokodelstvo, ročno delo,
- se seznaniti z rokodelsko dejavnostjo v domačem kraju,
- spoznati in obiskati ljudi v občini, ki se z domačo obrtjo ukvarjajo še danes,
- narediti primerjavo med rokodelci v domači občini skozi zgodovino,
- spoznati naravne materiale domačih obrtnikov in njihovo uporabo,
- s pomočjo ankete ugotoviti, zakaj je pomembno, da ohranjamo znanja domače obrti oz. kako jo oživimo.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Domača obrt

Pojem domače obrti se je izoblikoval šele konec 19. stoletja, torej v času ko so tej gospodarski panogi pripisovali velik pomen. Danes predstavlja domača obrt celo vrsto delovnih opravil in izdelkov, ki jih ljudje izdelujejo na svojih domovih ali v domačih delavnicah za lastno rabo ali za prodajo. Vse do te novejšje opredelitve so namreč domačo obrt in njene posamezne panoge (ali zvrsti) opredeljevali kot postransko kmetovo delo, kot izdelovanje najrazličnejših predmetov na podeželju (Bogataj, 1989, str. 3).

2.2 Rokodelstvo

Do druge svetovne vojne so domačo obrt najbolj pogosto opredeljevali kot rokodelsko obrt. Pojem rokodelstvo se je uporabljal kot sinonim za domačo obrt. Je gospodarska panoga. Rokodelci izdelujejo izdelke domače in umetnostne obrti. Rokodelstvo je obrt, pri kateri se s preprostim orodjem kaj izdeluje ali popravlja, bodisi za domačo uporabo bodisi za turistično promocijo (Kociper, 2017).

Poleg jezika je dediščina rokodelskih dejavnosti ena največjih zakladov naroda, države, pokrajine, naselja ali posamezne domačije. Tako kot jezik se je tudi rokodelstvo spreminjalo in to se dogaja še danes. Pomen rokodelske dediščine je na Slovenskem še toliko večji zaradi njene vloge v zgodovinskem razvoju, kajti posamezne rokodelske dejavnosti so omogočale ljudem na podeželju, v mestih in trgih dodatne vire za preživetje (Bogataj, 2002, str. 7).

Proti koncu 18. stoletja je bila definirana razlika med fino umetnostjo, kar razumemo kot lepo in ne nujno praktično, ter obrtjo, katere izdelki so znani po praktični uporabi. Nekatere definicije trdijo, da je obrtnik tisti, ki naredi izdelek, katerega uporaba je jasno določljiva, umetnik pa izdelek, ki nima nobene praktične vrednosti, ampak služi zgolj kot okras oziroma umetniško izražanje. Mnogo obrtnikov posega čez omenjeno definicijo, saj ustvarja svoje kreativne proizvode z uporabo inovativnih materialov in ob tem ustvarja izdelke, ki so tako lepi kot tudi praktični (Zobavnik, 2015).

2.3 Ročno delo

Ročno delo je izdelek ali skupina (serija) izdelkov, narejenih z roko. Tradicionalno pojmovanje ročnega dela je povezano z dobesednim pomenom. Obsega izdelke vezenja, šiviljstva, tkanja, klekljanja, pletenja, pletarstva, mizarstva, suhorobarstva, lončarstva idr. Sodobni pomen, ki izvira iz etnologije, vključuje v ročnem delu tudi uporabo sodobnih naprav, strojev, elektronskih orodij, toda z ročnim izdelovanjem unikatnih ali maloserijskih izdelkov. Ročno delo je povezano z razvojem v 19. stoletju, ko je podeželsko prebivalstvo iskalo dodatne zaposlitve. Pojem ročno delo se je uveljavil v šolskih programih, v njih je bil pomemben še po 2. svetovni vojni. Takrat se je razširil in dobil ime tehnična vzgoja (Baš, 2004, str. 502).

3 RAZVOJ ROKODELSTVA SKOZI ZGODOVINO

3.1 Prazgodovina

Prvi kmetovalci niso bili le dobri poznavalci narave in naravnih danosti, temveč tudi spretni rokodelci. Z izgradnjo stalnih naselbin so se vrste in število izdelkov za vsakdanjo uporabo bistveno povečali. Zaloge hrane so ljudem omogočale razvijanje novih spretnosti in izdelavo predmetov, ki jih lovci in nabiralci ob stalnih selitvah niso potrebovali, poleg tega pa bi jih tudi ovirali pri nadaljnjih selitvah (Rokodelstvo in rudarstvo, 2009).

Prazgodovino delimo na kameno, bakreno, bronasto in železno dobo, glede na surovine, ki jih je človek uporabljal (Kozole, 2018).

3.1.1 Kamena doba

Kamena doba je dobila naziv kamena, ker so prva orodja delali iz kamna, pa tudi iz kosti. V mladi kameni dobi se prvič pojavi rokodelstvo, saj začnejo izdelovati stvari iz kamna, pojavijo se tudi prvi poklici. Že prvi ljudje so vedeli, da so kamen, les, ostanki živali in drugi materiali iz narave uporabni za lažje preživetje. Kamen je bil primeren predvsem za težka in ostra orodja in orožja. Sekire so bile izdelane v tehniki glajenja. Drobna orodja in orožja, kot na primer svedre, nože, puščične osti, so izdelovali iz kremena. Tesarstvo je napredovalo tako v izbiri lesa, kot tudi v tehnološki dovršenosti posameznih predmetov in njihovih delov, kot so čolni, vesla, vozovi, loki, lesene posode in zajemalke, jagode za ogrlice. Ostanke kosti uplenjene divjadi so bili primerni za dleta, šila, šivanke. Še prav posebej cenjena je bila roževina, saj so zašiljene in prevrtane ostanke rogov uporabljali za kopače in obdelavo polj. Oblikovanje in

Žganje gline je ena od najstarejših človekovih dejavnosti. Keramične figure živalskih in človeških teles je izdeloval lovec nabiralec že dolgo pred tem, ko se je za stalno naselil, in so najverjetneje služile v ritualne namene. Izdelava posod je postala množična šele v času mlajše kamene dobe. Potrebovali so jih za shranjevanje presežne hrane in pri vsakodnevem kuhanju. Osnovne surovine gline je bilo v okolici vedno dovolj. Z dodajanjem različnih primesi in z različnimi tehnikami žganja so izdelali posode za različne namene. Lonci za kuhanje so imeli običajno bolj grobo površino, izdelani so bili iz slabše prečiščene gline. Sklede, vrči in podobno posodje so bili izdelani iz fino prečiščene gline, pogosto so bili bogato okrašeni, včasih pa celo spolirani do sijaja. Vse posode so bile izdelane prostoročno, saj lončarskega vretena še niso poznali. Lončenina poleg uporabne vrednosti predstavlja eno od najstarejših umetnosti in kaže na prvobitni in osebni stik človekovega ustvarjanja z naravnim materialom (Rokodelstvo in rudarstvo, 2009).

3.1.2 Bakrena doba

V bakreni dobi so spoznali baker. Pojavijo se rudarji, ki kopljejo rudo, kovači jo talijo in obdelujejo, rokodelci obdelujejo z rokami. Postali so obrtniki, ki so svoje izdelke zamenjavali za druge stvari (Kozole, 2018).

Že v prazgodovini so imeli rudarji in metalurgi poseben status. Prvi predelovalci rude so uporabljali samorodni baker in izdelke kovali s segrevanjem rude (Rokodelstvo in rudarstvo, 2009).

3.1.3 Bronasta doba

Bronasto dobo je zaznamovala iznajdba brona, zlitine dveh kovin bakra in kositra, ki je dokončno izpodrinila kamnito orodje in orožje. Iz brona so ljudje izdelovali sekire, srpe, nože, ščite, meče, čelade in celo nakit (Bronasta doba, 2018).

3.1.4 Železna doba

Železna doba je najmlajše obdobje prazgodovine oziroma čas, ko so ljudje za izdelavo orodja in orožja uporabljali predvsem železo. Takratni prebivalci Slovenije so se z novo kovino najprej spoznali preko različnih železnih predmetov, saj železa sami še niso znali pridobivati. Te spretnosti so se nato naučili od že izkušenih tujih metalurgov. Železna doba se na različnih delih sveta datira v različna časovna obdobja. Ponekod pa o železni dobi ne moremo govoriti. V

Ameriki so na primer železo začeli pridobivati šele v novem veku, s prihodom Evropejcev (Turk, 2018).

3.2 Stari vek

Trgovanje in rokodelstvo se je odvijalo predvsem v mestih. Rokodelstvo je bilo zelo zapletena dejavnost. Otroci so se ga naučili od očetov, ki so jim v glavo vbijali vse skrivnosti dela. Grške planote so bile zelo bogate z glino, kar je eden izmed razlogov, da se je zelo dobro razvilo lončarstvo. Izdelovali so posode za pitje, kuhanje, svetila in žare. Večina Atencev se je ukvarjala s trgovino, saj so na primer čevljarji sami prodali čevlje, ki so jih izdelali (Fajs, 2006).

3.3 Srednji vek

V srednjem veku se pojavijo cehi. Cehi so združenja obrtnikov iste stroke, ki so nastale z namenom, da bi preprečila konkurenco na trgih. V cehovskih združbah so veljala določena pravila, in sicer določeno je bilo število izdelkov na mojstra, določeno so imeli kakovost, ceno, težo, mero in obliko produkta, pravila in denar so shranjevali v cehovski skrinjici, vzdrževali so stalno število mojstrov (mesarji, čevljarji, kovači, tesarji). Cilj cehov je bil imeti stanu primerno življenje (Rokodelstvo in obrt skozi čas, 2018).

Pojavijo se rokodelski poklici. Perica je prala perilo na roke in ga spirala ob potoku. Pomagala si je z rezanim milom, bukovim pepelom, velikimi čebri in perilnikom. Suhorobar je bil lahko obodar, podnar, posodar, žličkar, zobotrebčar, rešetar, krošnjar, pletar. Njegovi izdelki so bili razni škafī, žlice, rešeta, sklede, obešalniki, solnice, otroške igrače, ribežni, cekarji, peharji, košare, brente. Sitar je izdeloval različna sita tako, da je po precej zahtevnem postopku napel na statvi obdelano žimo na lesen obod (obroč). Rešetar je delal obroče za sita in velika rešeta (prepletene vitre, vpete v obod), ki jih je nato sestavil v krošnje. Čevljar je bil mojster, ki je izdelal kopito, popravil stare čevlje, iz usnja ukrojil gornji del čevlja in podplat ter ju skupaj sešil, zbil in zlepil. Mizarki mojster je izdeloval običajno ročno (oblanje, poliranje, brušenje, rašplanje, lakiranje) in s pomočjo strojev (skobelnik, krožna žaga, rezkalnik) razno pohištvo (tudi stilno, v tem primeru je delal skupaj z rezbarjem), luksuzno opremo za ladje in vrhunske avtomobile (Trošt, 2011).

Prav tako je mlinarstvo sodilo med najstarejše obrti človeškega rodu. Po raziskavah zgodovinarjev naj bi mline poznali že Rimljani, ki so ta izum prenesli iz Male Azije. Prve

omembe mlinov pri nas srečamo že v zgodnjem srednjem veku. Glede na ohranjeno arhivsko gradivo so razširjeni na območja med Muro in Dravo (Šentipavelska posest), območja ljubljanskega deželnega sodišča, Celovca, Haloz, Gornjega grada, Sevnice in Brežic, Škofjeloška gospostva, Primorske, Goriške in območje Prekmurja (Bogataj, 1989, str. 75).

3.4 Novi vek

V novem veku so ukinili cehe, saj so začeli s svojimi pravili ovirati proizvodnjo. Posledica ukinitve cehov je bil razvoj založništva in manufakture.

3.4.1 Založništvo

Obrtnike so doma zalagali s surovinami. Obrtniki so iz surovin naredili izdelke in jih založnikom prodali po prej določeni ceni. Založništvo ni uspelo pokriti vseh pričakovanj, zato se je razvila manufaktura (Drnovšek, 2014).

3.4.2 Manufaktura

So delavnice, kjer se je delalo vse na enem mestu. Delo je bilo deljeno (vsak je naredil del izdelka), dobiček si je prilastil lastnik. Za delovanje manufakture je bil potreben kapital, trg in delovna sila.

3.4.3 Industrijska revolucija

Ročno delo zamenjajo s stroji in novimi viri energije (voda, veter, človek). Nastane nov sloj bogatih lastnikov tovarn in strojev ter širok sloj revežev. Človeško delovno silo nadomestijo stroji. Rastejo tovarne, večja se proizvodnja in z njo dobički. Revščina je prisotna med industrijskimi delavci. Prebivalstvo Evrope narašča. Zelo hitro rastejo mesta (Rokodelstvo in obrt skozi čas, 2018).

3.5 Sodobnost

Propadanje in zamiranje domačih obrti se je povečevalo po koncu druge svetovne vojne. Zaradi propadanja in po drugi strani zavedanja pomena domače obrti je spodbudilo ustanovitev Državnega prodajnega zavoda za domačo in umetno obrt, ki je skrbel za ohranjanje in pospeševanje domače obrti. Leta 1969 je bila ustanovljena Zveza obrtnih združenj Slovenije,

ki skupaj z različnimi odbori ocenjuje in pregleduje izdelke obrtnikov. Kljub vsemu pa so se vse do danes ohranile skoraj vse poznane obrti (Trošt, 2011).

V Ribnici se še danes veliko ljudi ukvarja z suho robo. Ribničan se prilagaja času in tržišču, potrebam v gospodinjstvu in gospodarstvu. Nekateri izdelki tako izginjajo, nastajajo pa novi, sodobnejši. Večina izdelkov ima uporabno funkcijo, nekaj je spominkov, ostalo so igrače. V zadnjem času izdelki iz lesa in gline spet pridobivajo sloves in na novo se odkriva njihov pomen in lepota (Domača obrt Ribnice, 2019).

V sodobnosti smo začeli ločiti domače in umetnostne obrti. Domače in umetnostne obrti so izraz narodne ustvarjalnosti, ki jo države organizirano razvijajo v donosno gospodarsko panogo. Bistveni cilj obrtnikov je bil že od nekdaj zaslužek, zato so ustvarjali uporabne izdelke, ki so bili lahko tudi všečni očesu, vendar estetika ni bila njegov glavni namen. Tradicionalno je bil obrtnik oseba, ki je bila usposobljena za proizvodnjo stvari, ki jih je bilo težko ali zamudno narediti. Vsakdo ni mogel biti kovač, vendar so vsi potrebovali tečaje za svoja vrata. Tako so se začeli nekateri ljudje poklicno ukvarjati s temi obrtmi. Prodajali ali tržili so svoje znanje in postali pomembni člani svoje sredine. Sčasoma so izdelki postajali tudi lepi na pogled in nastala je umetnostna obrt (Kastelic, 2014).

Umetnost se ni nikoli ukvarjala z dejavnostmi, ki so nujne za preživetje. Z umetniškimi deli je človek pričel izražati sebe in svoja čustva, opisovati svoja opažanja in osebni odnos do sveta. Na različne načine je pričel opisovati in izražati vse lepo okrog sebe. Umetnina je namenjena predvsem zadovoljevanju duhovnih potreb in pogosto nima uporabne vrednosti (prav tam).

Že v preteklosti so torej gledali na obrtnike popolnoma drugače kot na umetnike. Po industrijski revoluciji je ta razlika izginjala. Vsakdo, ki je imel razvite ročne spretnosti, je lahko izdelal obrtniški izdelek. Ljudje so razvijali veščine, ki niso bile nujne za preživetje, v veselje tistih, ki so si lahko privoščili lepo ročno izdelano stvar. Vendar ročno izdelani proizvodi večinoma niso unikati, so pa izdelani v manjših serijah. Razlika med obrtnim in umetniškim izdelkom je v tem, da je izdelek domače obrti razmeroma preprosto izdelati, vendar je potrebno imeti za to tudi znanje (prav tam).

Vse od začetka industrijske revolucije je ročno delo zapostavljeno kot nekaj preživetega, izgubljalo je na veljavi in uporabi. Industrijsko proizvedeni artikli so bili merilo razvoja družbe in socialnega statusa uporabnika (prav tam).

Ročna dela se ukvarjajo predvsem z umetnostno obrtjo. Izdelujejo lepe stvari za svojo dušo in ne za preživetje. Domača obrt se ne ukvarja z umetnostjo. To so stvari izdelane za preživetje. Rokodelci izdelujejo lepe in uporabne predmete, kar pomeni, da se ukvarjajo z umetnostno in domačo obrtjo (Kastelic, 2014).

4 RAZVOJ DOMAČE OBRTI NA SLOVENSKEM

Arheološke najdbe dokazujejo, da so se naši predniki že ob naselitvi ukvarjali z nekaterimi obrtnimi dejavnostmi. Tako so v raznih grobovih našli ostanke tkanega platna, pa razne kovaške in lončarske izdelke ter izdelke iz kosti. S pomočjo drugih virov lahko sklepamo, da so poznali pletarske spretnosti in da so izdelovali predmete iz lesa (zlasti posodje). Čeprav so ljudje izdelovali predmete predvsem za svoje lastne potrebe, nam nekateri predmeti dokazujejo, da so lahko bili nekateri predmeti določeni za trgovanje tudi že pred mnogimi stoletji. Etimologi so dognali razvoj besede plačati prav iz besede platno. Tudi pri izdelovanju nekaterih zahtevnejših izdelkov je že prišlo do specializacije. Taki so bili izdelki kovačev in livarjev (Bogataj, 1989, str. 7).

Iz vseh teh osnov se je v srednjem veku začela razvijati obrt in posamezne obrtne panoge ter stroke. To je bilo povezano z razvojem trgov in mest v 13. stoletju. Obrtniki so se od 14. stoletja dalje začeli združevati v združenja ali cehe za posamezne obrtne panoge. Med obrtniki, s katerimi so se v tem obdobju ukvarjali na našem podeželju, moramo omeniti predvsem lončarstvo, pletarstvo, tkalstvo, suknarstvo, izdelovanje kmetijskega orodja, še zlasti pa izdelovanje lesenih predmetov za vsakdanjo rabo v gospodinjstvu in za gospodarsko prizadevanje, ki se jih je na širšem območju Ribnice oprijelo ime »suha roba«. Domače obrti so za večino slovenskega prebivalstva pomenile preživetje. Pomen posameznih panog domače obrti je bil torej v zagotavljanju dodatnih virov zaslužka in v izboljšanju ali vsaj zagotavljanju minimalne življenjske ravni. Prav zato pomeni stalno prepletanje posameznih panog domačih obrti s kmetijsko usmeritvijo enega najbolj zanimivih fenomenov zgodovinskega razvoja obrtništva nasploh (prav tam).

Bogataj (1989, str. 8) dodaja, da imamo v drugi polovici 18. stoletja opraviti z uvedenimi obrtni, saj predstavlja to obdobje nov razcvet domače obrti na Slovenskem. Taki obrti sta čipkarstvo in slamnikarstvo. Čipkarstvo je prišlo k nam iz Holandije prek Češke v Idrijo, slamnikarstvo iz Italije.

Spoznanje o koristnosti domače obrti se je širilo v 19. stoletje. Prizadevanja za ohranitev in razvoj obrti ob vse bolj napredujoči industriji so bila velika in so se osredotočila v glavnem na področje zakonodaje in izobraževanja. Tako se je npr. v Avstro-Ogrski leta 1859 izoblikoval prvi obrtni zakon, ki pa še ni poznal izraza domače obrti. Znano je, da so takrat med domače obrti šteli platnarstvo, suknarstvo, sitarstvo, žimarstvo, izdelavo kocev (slabših volnenih odej), prešitih domačih odej, domačih preprog, izdelovanje rut, jopičev, nogavic, pletenih copat, svitkov (za prenašanje bremen in tovorov na glavi), vse vrste lesenih predmetov, pletarske izdelke, izdelovanje glavnikov in krtač, peko kruha za prodajo, izdelovanje bučnega olja, izdelovanje sadnega vina (mošta), žagarstvo, delovanje vodnih in ročnih mlinov, mlekarstvo, izdelovanje cokel, strojenje svinjskega usnja, vezenje in klekljanje čipk, rezbarstvo, košarstvo, izdelovanje lesenega orodja, ročajev, toporišč, metel, samokolnic, lopat, kovanih žebeljev, pa tudi špeharstvo (izdelovanje surovin) (Bogataj, 1989, str. 10).

V osemdesetih letih 19. stoletja se je močno povečala skrb za socialno zaščito izdelovalcev domače obrti in obrtna novela je uvedla pojem hišna industrija za domačo obrt. Domača obrt sedaj ni bila več označena kot nujno dopolnilna ali postranska dejavnost na kmetiji, temveč je bila lahko tudi glavni poklic. Vendar pa je morala biti to dejavnost, ki je že po tradiciji v nekem kraju stalna ali udomačena. S tem so poskušali onemogočiti prodor obrtniškega dela brez obrtnega dovoljenja (prav tam).

Leta 1931 je jugoslovanski obrtni zakon domačo in poklicno (storitveno) obrt dosledno ločil. Domača obrt je bila osvobojena vseh davščin, dovoljena pa je bila tudi svobodna prodaja izdelkov na sejnih in ob tržnih dnevih. Izvoz izdelkov domače obrti je začel po vzponu in v prvi polovici 19. stoletja sicer upadati, toda nekateri izdelki so bili še vedno iskano blago na tujih trgih (prav tam, str. 11).

Pomembna sestavina razvoja domače obrti na Slovenskem je bilo tudi izobraževanje. V prvi polovici 20. stoletja se je začelo na področju domače obrti za potrebe izobraževanja zbirati in preučevati lastno dediščino ter jo vrednotiti in razvijati. To se je nadaljevalo še nekaj let po

vojni, potem pa so stvari povsem zamrle ali se preusmerile. Po vojni se je veliko govorilo, da bi bilo potrebno domačo obrt prilagoditi novim surovinam in tehnologijam, izpopolniti načine izdelovanja in doseči čim bolj dovršen slog, in sicer s pomočjo splošne in strokovne izobrazbe ljudi, ki se ukvarjajo z domačo obrtjo, ustvariti takšne šole, ki bi naj omogočale nadaljnji razvoj domače obrti. Pri tem naj bi domača obrt ohranila svoj narodni značaj, vse sestavine svoje izvirnosti in prisotnosti. Novo obdobje povojnega razvoja domače obrti je pomenilo za Slovence ustanovitev Zveze obrtnih združenj Slovenije leta 1969, pri kateri je deloval odbor za domačo in umetno obrt. Znotraj tega odbora je delovala posebna strokovna komisija, ki je pregledovala in ocenjevala izdelke. Pomemben korak k sistematičnemu in organiziranemu ohranjanju domače obrti je pomenila tudi pobuda Gospodarske zbornice Slovenije in njenega odbora za domačo in umetno obrt, da se je leta 1977 organizirala prva razstava domače in umetne obrti v Slovenj Gradcu. Leta 1985 je bil v Sloveniji sprejet družbeni dogovor o pospeševanju in razvijanju domače in umetne obrti (Bogataj, 1989, str. 16).

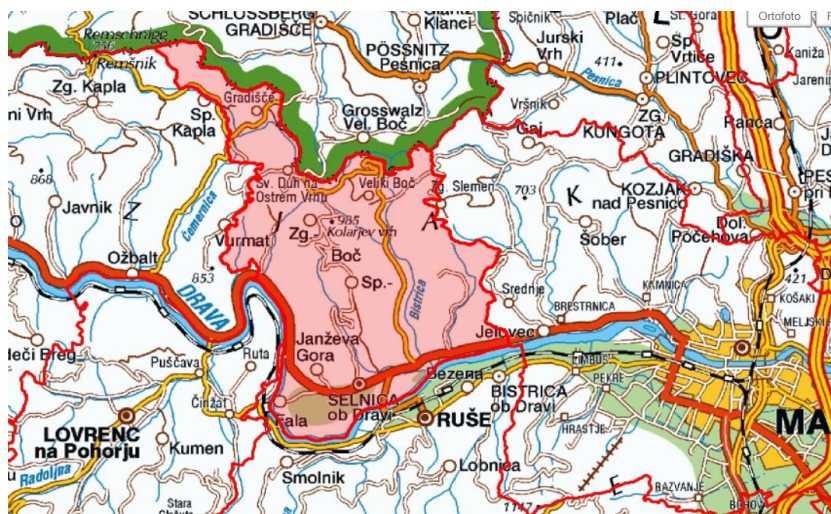
Slovenska domača obrt zadnja leta uspešno nastopa na najrazličnejših razstavah v tujini, o posameznih področjih in panogah potekajo raziskovalne naloge, iz leta v leto se množijo najrazličnejše regionalne razstave izdelkov domače obrti. Ponovno se vnašajo posamezna znanja s področja domače obrti tudi v delo šolskih krožkov, šolskih zadrug, med nosilci obrtnih dejavnosti pa je vse več tudi mladih ljudi. Izdelki domače obrti pridobivajo tako v svetu kot pri nas prav zato na veljavi, ker so del dediščine, ki se je ohranila v današnji čas in predstavljajo dokumente nepretrganega ustvarjalnega procesa, ki je živel iz generacije v generacijo (prav tam, str. 17).

5 PREDSTAVITEV OBČINE SELNICA OB DRAVI

Po geografski legi in površinski oblikovnosti je občina Selnica ob Dravi po letu 1971 s priključenim delom Janževe gore, Spodnje in Zgornje Selnice ter z nižinskim naseljem Črešnjevec ob Dravi, del Osrednje Dravske doline. Občina meri 64,5 km² in šteje 4462 prebivalcev. Dobra infrastrukturna opremljenost, bližina Drave in položaj ob magistralni cesti so vplivali na razvoj kraja. Dravska dolina je s svojo specifično lego odigrala v političnem, kulturnem in gospodarskem pomenu zanimivo vlogo. Slovenci so jo poselili že konec 6. stoletja. Naselitveni tokovi so prihajali z vzhodne in zahodne smeri. Zlasti zanimiva je Dravska dolina postala, ko so leta 1091 ustanovili benediktinski samostan v Št. Paulu v Labotski dolini. Že ob ustanovitvi je samostan prejel številne posesti v Dravski dolini in v tej zvezi se na

darovnicah pojavijo imena tega območja. Tako so leta 1093 na darovnici, s katero sta bili samostanu podarjeni dve kmetiji, prvič v zgodovini omenja Selnica. Kmetje spodnjega dela Dravske doline so bili podložniki šentpavelskega samostana, nato gosposčine Viltuš in žlemberške gosposčine. Nekaj pa jih je bilo podložnikov tamkajšnjih župnikov (brezenskega, selniškega in kamniškega). Od 13. stoletja dalje je pričelo ozemlje Dravske doline doživljati hitrejšo preobrazbo. S krčenjem gozdov in grmičevja so nastale na planih slemenih in položnih pobočjih številne raztresene kmetije. V 14. stoletju se je začel razmah ovčereje, nastali so novi živinorejsko-ovčarski kmetijski obrati, sirnice in švajge.

Prebivalstvo je naraščalo zelo počasi, skoraj 500 let se število kmetij in prebivalstva ni spremenilo. Povečalo se je šele po letu 1780. Razmah industrializacije je pustil močne posledice tudi v Dravski dolini. Velikega pomena je bila izgradnja obdravske železnice Maribor–Dravograd–Celovec leta 1863, ki pa ni zatrla transportnega pomena Drave. Ozemlje Dravske doline, zlasti njen gorati del, je postalo pomembno lesno in trgovsko področje na Slovenskem. Proti koncu 19. stoletja smo sledili nazadovanju živinoreje in prehajanju na gozdno gospodarstvo. Opuščanje pašnikov in nazadovanje živinoreje sta osnovna kazalca te naraščajoče deagrarizacije. Najmočnejšo vlogo v nadaljnjem oblikovanju pokrajine je imelo steklarstvo, pa tudi rudarstvo, oglarstvo in železarstvo. Občina Selnica ob Dravi šteje 14 naselij Črešnjevce ob Dravi, Fala, Gradišče na Kozjaku, Janževa Gora, Selnica ob Dravi, Spodnja Selnica, Spodnji Boč, Spodnji Slemen, Sveti Duh na Ostrem vrhu, Veliki Boč, Vurmat – del, Zgornja Selnica, Zgornji Boč, Zgornji Slemen – del (Predstavitev občine Selnica ob Dravi, 2019).

Slika 1: Občina Selnica ob Dravi.

(Vir: (http://www.geopedia.si/#T105_L408_F408:178_x543084.656_y161974.5_s12_b4, 2020))

6 DOMAČA OBRT V OBČINI SELNICA OB DRAVI

6.1 Ročnodelsko društvo Marjetice

V občini Selnica ob Dravi deluje Ročnodelsko društvo Marjetice, ki ima sedež na naslovu Slovenski trg 4. Pogovarjali sva se z gospo Antonijo Možič. Povedala nama je, da so se poimenovala po cerkvi sv. Marjete, ki se nahaja v centru občine Selnica ob Dravi. V društvo je vključenih 20 članic, od tega jih je na žalost samo 15 aktivnih, ostale so zaradi bolezni ali starosti neaktivne. Delujejo že 22 let. Od 19. do 21. oktobra 2019 so imele že 22. razstavo svojih ročnih del v Hramu kulture Arnolda Tovornika. Za ustvarjanje so jih navdušile babice in mame, ki so jih tudi naučile ročnih spretnosti. Članice društva obiskujejo različne razstave in dogodke, kjer spoznajo nove tehnike ustvarjanja in dobijo ideje, ki jih uporabijo pri svojih izdelkih. K društvu so se pridružile zaradi veselja do ustvarjanja. Svojih izdelkov ne prodajajo, saj delajo za svojo dušo in ne za denar. Vsaka ustvarja tisto, kar ji je všeč. V društvu klekljajo, kvačkajo, pletejo, vezejo, polstijo in izdelujejo čipke. Papir obdelujejo s tehniko pergamano. Pri razstavi so dale velik poudarek na izdelavi ur. Za ure so se odločile, ker živimo življenjski slog, ki sam po sebi narekuje prehitro tempo življenja, da mu včasih kar težko sledimo. Hkrati pa ure krasijo prazne stene. Njihov cilj je druženje, uživanje in prispevanje k ohranitvi slovenske kulturne dediščine. Same mislijo, da je vsako delo vredno občudovanja. Vsak izdelek je enkratna ustvarjalna umetnina, ki ga je naredila človeška roka.

Slika 2: Copati iz polstenja.
(Vir: Rošker, A., 2019)

Slika 3: Izdelki pletenja in kvačkanja.
(Vir: Rošker, A., 2019)

6.2 Oglarstvo

V naši občini je bila pomembna dejavnost oglarstvo, saj so bile tukaj včasih pretežno samo kmetije. Oglarstvo je obrtna dejavnost, ki se ukvarja s pridobivanjem lesnega oglja. Danes je ta obrt že skoraj izumrla, z njo se ukvarja le še peščica oglarjev. Na Slovenskem so bile do 19. stoletja glavni porabnik lesnega oglja fužine. Fužina je bil prvotni industrijski obrat, v katerih so železovo rudo talili in s pomočjo oglja predelali v železo in jeklo. Pozneje se je oglje večinoma izvozilo v druge dežele, po drugi svetovni vojni pa so ga uporabljali v kovaštvu (Oglarstvo, 2018).

Oglarstvo na Slovenskem je znano v krajih, kjer so ustrezni naravni pogoji za gospodarjenje z gozdovi. Postopek oglarjenja obsega izbor in pripravo lesa, pripravo kopišča (prostora za pridobivanje oglja), izdelavo kope, proces kuhanja ali oglenitve lesa in z njim povezano oglarsko znanje in ustrezne delovne postopke ter razdiranje kope in shranjevanje oglja. Oglje se lahko pridobiva iz vseh vrst lesa, navadno pa se poogljujeta posebej igličast les in posebej les listavcev. Obstaja več načinov poogljjevanja lesa, na Slovenskem se je zlasti uveljavilo poogljjevanje v stoječih kopah. Danes največ oglja proizvedejo iz bukovine. Les pripravijo v obliki cepanic (kalanic). Predhodno za kopo pripravijo raven okrogel prostor (kopišče). V sredino kopišča zabijejo tri kole (strženice), velike za višino kope in v obliki trikotnika, ki predstavljajo nekakšen dimnik (stržen). Pobožni oglarji na tla stržena za srečno delo položijo dve trski, povezani v podobi križa. Okoli stržena položijo pokonci in v kolobarju prvi sklad drv, nanj drugi, in če je kopa velika, na drugega tudi tretji sklad drv. Da dobi kopa potrebno obliko, polena proti obodu kope odmikajo. V kopo zloženi les prekrijejo (grasajo) s smrečjem, listjem, senom ali svežo travo. Na to podlago nasujejo prežgano in z ogljenim prahom pomešano zemljo (kopo črnijo). V procesu pooglenitve zemlja preprečuje nenadzorovan vdor zraka v kopo. Ko je kopa obdana z zemljo, postavijo okrog nje debela polena, ki so opora zemlji, da ne spolzi k vznožju kope (Oglarstvo, 2012).

Kopo prižgejo tako, da vržejo skozi "dimnik" na njeno dno trske, nanje pa žerjavico. Nato napolnijo prostor med strženicami z drobnim lesom, vrh kope pa prekrijejo s travo in zemljo. Pri oglenitvi oglarji nadzirajo dotok zraka in odvod dima ter pare. V kopo napravijo luknje, imenovane zračnice in dimnice, med kuhanjem oglja kopo večkrat prebodejo s kolom (bokajo) in dopolnjujejo praznine z drobnimi drvmi. Za pripravo kope in kuhanje oglja je pri povprečno veliki kopi potrebnih 43, pri večjih pa do 47 delovnih dni. Delovno skupino največkrat

sestavljajo trije do štirje oglarji. Ko je kopa kuhana, se mora ohladiti, nato jo razdrejo, spravijo oglje v vreče (za prodajo) in pospravijo kopišče (prav tam).

6.3 Mlinarstvo

Mlinarji s svojo dejavnostjo ne predstavljajo izrazite domače obrti. V zgodovinskem razvoju je bilo na Slovenskem veliko zasebnih ali hišnih mlinov, ki so mleli za potrebe družine ali bližnjih sosedov. Mlinarstvo je bilo redkeje samostojna storitvena obrt, saj je bilo pogostokrat povezano s kmetijsko usmeritvijo. Pomagalo je ustvarjati del dohodka in s tem pogoje za preživetje družine, ki je bila prav v mlinarski ali mlinarsko-kmečkih družinah pogosto zelo številna.

6.3.1 Mlinarstvo in oglarstvo na kmetiji Majster – po domače Fela

V Bistriški grabi ob potoku Bistrica, ob glavni cesti, ki pelje na Sveti Duh na Ostrem vrhu, sva obiskali kmetijo Majster, po domače Fela. Turistična kmetija Majster se nahaja na naslovu Spodnji Boč 40. Na kmetiji se lastnik gospod Janez Majster ukvarja z dvema zanimivima obrtoma, z mlinarstvom in oglarstvom. V preteklosti je na tem območju delovalo šestnajst mlinov in štirinajst žag na vodni pogon. Danes je delujoč le mlin kmetije Majster.

Slika 4: Majstrov mlin.
(Vir: Rošker, A., 2019)

Slika 5: Gospodar pri mletju žita.
(Vir: Rošker, A., 2019)

Mlin na kmetiji je deloval od leta 1830 do 1970, ko je dejavnost vodil lastnikov stari oče. Potem so za nekaj let dejavnost opustili. Leta 1999 ga je gospod Janez Majster ponovno v celoti obnovil, saj ga je mlinarstvo zanimalo že kot majhnega dečka. S to dejavnostjo se intenzivneje ukvarja zadnja tri leta. Opisal nama je postopek predelave pšenice v moko. Najprej se pšenica očisti, nato se da v mlin, kjer se začne postopek mletja. Otrobi, ki pri mletju nastanejo, koristi

za krmo živine, moko pa hrani v velikih vrečah. Melje gladko, ostro in polnozrnato moko. Pri delu gospodu Janezu pomagata oče in občasno brat. Delo z veseljem opravlja. Zanimajo ga stare obrti. Živi z naravo in to delo mu veliko pomeni. Dela na tradicionalni način, brez dodatnih pripomočkov. Z veseljem nama pokaže, kako se melje žito po najstarejšem postopku z mrzlimi kamni, za razliko od industrijske dejavnosti mletja, kjer se žito in moka pregrevata. Mlinsko kolo poganja voda, in sicer potok Bistrica, ki teče tik ob domačiji. Voda je napeljana iz potoka na zgornji del mlina in je usmerjena na mlinsko kolo. Če je pretok močan, mletje poteka hitreje. Tako je v času dežja večja moč mlinskega kolesa. Gospodar je zelo ponosen na svoj mlin, ki ga je ponovno oživel. Samo z dejavnostjo mlinarstva na kmetiji ni mogoče preživeti, zato se lastnik ukvarja tudi z oglarstvom, za kar ga je navdušil oče in dedek. Gospod Janez Majster je prav tako kot mlinarstvo obudil oglarstvo. Tudi s to dejavnostjo se intenzivneje ukvarja zadnja tri leta. Povedal je, da je za oglarstvo potrebno veliko znanja, truda in pripravljenosti delati ob vsakem vremenu. Situacija je težavna, če prične med samo pripravo in prvi dan kurjenja deževati. Na ogledu sva bili tretji dan po prižigu kope. Gospodar je vso noč spremljal tlenje, da ne bi kopa zagorela. Oglje pridobiva na tradicionalni način. Visoko nad kopo ima narejeno opazovalnico, iz katere lahko vse to spremlja, tudi ponoči, saj je osvetljena. Pri njih je možen ogled in nakup oglja. Zavzema se za to, da se tradicija mlinarstva in oglarstva prenese na prihodnje rodove.

Slika 6: Lastnikov oče pri postavljanju kope.

(Vir: Rošker, A., 2019)

Slika 7: Kopa prekrita s smrekovimi vejami.

(Vir: Rošker, A., 2019)

6.3.2 Oglarstvo na kmetiji Srnko

Kmetija Srnko se nahaja v naselju Sv. Duh na Ostrem vrhu, natančneje na naslovu Spodnji Boč 2. Oglarstvo oziroma kuhanje oglja predstavlja na tej kmetiji glavno dejavnost, ki jim prinese največji delež zaslužka. Nosilec te dejavnosti je gospod Ivan Srnko, pri delu mu pomaga tudi njegov sin. S to dejavnostjo se lastnik ukvarja že od leta 1960. Imajo svoj lasten gozd. Vsa družina je vpeta v delo na kmetiji. Dobiček ustvarjajo tudi z gozdarstvom oziroma s prodajo lesa, vendar je večji zaslužek s prodajo oglja, predvsem zato, ker je to dodana vrednost lesu, ki je na trgu višje vrednosti. Njihovo kvalitetno oglje za žar odkupujejo trgovine Romet d. o. o., Fortis Agro, Gril Ranca d. o. o., Peki trgovine in v poletnem času veliko končnih kupcev, ki vedo za njih in njihovo oglje. Gospodar pove, da je razlika v oglju, ki se pridobiva v peči, torej s kurjenjem oziroma tlenjem v velikih pečeh. Za to je potrebno veliko manj dela in truda, vendar pa je takšno oglje nižje kakovosti. Njihove stalne stranke to prepoznajo, zato se vračajo po nakup oglja na kmetijo Srnko. Kvalitetno oglje je sive barve. Kvaliteta se kaže v tem, da oglje v kaminu tli zelo počasi, saj ga pridobivajo na star, tradicionalni način s postavljanjem kop ali oglenic. Gospod Ivan Srnko pove, da se je tega opravila naučil od svojega očeta. Želi si, da se bo znanje te dejavnosti preneslo tudi na mlajše rodove, saj se zaradi težkega dela za to odloča vedno manj ljudi.

Slika 8: Gospodar Ivan Srnko.
(Vir: Rošker, A., 2019)

Slika 9: Kvalitetno oglje za žar.
(Vir: Rošker, A., 2019)

Po Bistriški grabi na poti proti Sv. Duhu na Ostrem vrhu se je pred nekaj desetletji zelo kadilo, saj se je kuhalo veliko oglja. Številne kmetije so na tem območju izkoriščale naravne danosti gozda. Preživljali so se pretežno z gozdarstvom, s prodajo lesa, z oglarstvom, nekaj malega zaslužka jim je prinesla tudi živinoreja. Na območju Selnice ob Dravi je sedaj le še nekaj

oglarjev. Gospod Srnko je največji izmed njih. Oglje kuha skozi vse leto, v vseh letnih časih in ob vsakem vremenu. Zaradi velikega povpraševanja kuri dve do tri kope v strnjenem zaporedju. Iz ene kope pridela približno štiri tone oglja. Kope so včasih prižigali v gozdu, daleč od doma in spali v kolibah, sedaj imajo kope postavljene bližje hiši. Za pripravo kope na njihovi kmetiji potrebuje najmanj dva do štiri delavce. Oglje, ki pri tem nastane, pripravijo v vreče za prodajo. Ne merijo ga v kilogramih, ampak v vrečah, saj ima suho oglje drugačno maso kot mokro, prostornina pa je vedno enaka. Želijo si, da bi se pridobivanje oglja na star način ohranilo tudi v prihodnje.

Slika 10: Na kmetiji Srnko se dela tudi pozimi.
(Vir: <https://www.facebook.com/OglarstvoSrnko/>,
2015)

Slika 11: Oglje shranijo v velike vreče.
(Vir: <https://www.facebook.com/OglarstvoSrnko/>,
2015)

6.3.3 Oglarstvo na domačiji Rajner

Domačija gospoda Alojza Rajnerja se nahaja v Spodnjem Slemenu 57, v Selnici ob Dravi. Z dejavnostjo oglarstva, za katero ga je navdušil njegov oče, se Alojz ukvarja že od otroštva. Kopo postavlja približno en teden, oziroma od pet do sedem dni, če je visoka približno deset metrov. Z desetih metrov drv dobi okoli tisoč kilogramov oglja. Kopo osipa s trideset centimetri blata. Med kuhanjem oglja ves čas spremlja, da zrak ne pride zraven. Oglje kuha do šestnajst dni, odvisno od tega, kakšna drva ima. Če so drva suha gre hitreje, če so mokra počasneje. Zraven prostora za kopo in kuhanje oglja ima hiško, v kateri shranjuje oglje. Gospodar Alojz večinoma uporablja trd les. To so bukev, gaber in jesen. Smreka je premehak les in je zato ne uporablja. Motivira ga veselje do oglarstva in dodaten zaslužek. S to dejavnostjo se ukvarja od spomladi do jeseni. Pozimi ne kuri, saj je premrzlo in blato prehitro zmrzne. Naenkrat kuri samo eno kopo. Poleti potrebuje več časa za kuhanje oglja, saj je vroče in ni vlage. Če želiš, da se

ogljje skuha hitreje, ga moraš kuhati v vlažnem okolju. Gospodar Rajner naju je seznanil, da pri kuhanju oglja lahko gre hitro kaj narobe in ves trud v nič. Največja nevarnost je, ko so močni nalivi in blato odnaša s kope navzdol. Včasih so čakali, da kopa sama ugasne, sedaj pa jo pokrije s folijo. Oglje polni v tri kilogramske vreče. Meni, da se z oglarstvom ukvarja še vedno kar nekaj ljudi. Povečini so to starejši, saj je delo zelo umazano in ne prinese zadostnega zaslužka, s katerim bi bili mladi zadovoljni in bi lahko preživel. Sam nima naslednikov.

Slika 12: Shranjevanje oglja v velikih sodih.
(Vir: Rošker, A., 2019)

Slika 13: Kopa pod zasneženo odejo.
(Vir: Rošker, A., 2019)

6.4 Pletarstvo

Pletarsko domačo obrt uvrščamo med starejše obrti. Prve njene omembe najdemo že v antičnih virih. Na Kranjskem pletarske izdelke omenja že Janez Vajkard Valvasor v svoji Slavi vojvodine Kranjske (1689). Pletarsko znanje se je širilo iz roda v rod, od 19. stoletja tudi s pletarskimi tečaji in šolami. Danes je pletarstvo med najbolj ohranjenimi in razširjenimi domačimi obrtmi, vendar deluje zgolj na samouški in lokalni ravni. V velikonočnem času so pletarski izdelki, še posebej košare, zelo zaželeni. Med izdelki pletarskih mojstrov in njihovih delavnic so prevladovale ornamentirane in gosto pletene košare, cekarji, mize in vrtn garniture, otroški vozički, košarice, kovčki, lestenci, peharji za kruh in drugo. Kmetje so si največkrat pletli košare za krompir, koše, pletene lestvene nastavke za vozove in gnojne koše. Z delom so prenehale skoraj vse pletarske delavnice, zato pa pletarske izdelke izdelujejo v vseh slovenskih pokrajinah v okviru domače obrti in jih prodajajo na domu, od časa do časa pa tudi na sejmu. Pletarski izdelki se vse pogostejše pojavljajo tudi kot zelo iskani turistični spominki.

Slika 14: Drevo pantovec.
(Vir: Valh, Z., 2019)

Slika 15: Košara iz šib drevesa pantovec.
(Vir: Valh, Z., 2019)

6.4.1 Pletarstvo na domačiji Tajke – po domače Mihovo

Gospod Franc Tajke, ki živi na naslovu Zg. Slemen 41, se s pletenjem košar ukvarja že več kot trideset let. S to dejavnostjo se je ukvarjal že njegov dedek, a sam se takrat za to ni zanimal. Ker po dedkovi smrti nihče ni znal plesti košar, se je tega lotil sam. Pletel je po spominu. Po nekaj spodletelih poskusih mu je končno uspelo narediti lepo in kvalitetno košaro. Umislil si je svojo tehniko pletenja, s katero plete še danes. Gospod Franc je dejal, da vsak plete s svojo tehniko. Košare dela iz vej drevesa pantovec. Pantovec najboljše uspeva ob močvirjih, kjer je veliko vlage. Na drevesu zrastejo dolge veje, ki jih potrebuje za pletenje. Drevesa ima posajena ob njivi, kjer je dovolj hranilnih snovi. Košare plete predvsem v zimskem času, ko je manj dela na kmetiji. Za pletenje ene košare potrebuje približno dve uri in približno šestindeset vej. Več časa kot za samo pletenje košar potrebuje za rezanje in pripravo vej. To mu vzame najmanj osem ur. Seveda pa je čas izdelave košare odvisen od uporabljenega materiala in velikosti košare. Košare se lahko pletejo tudi iz vrbe. Veje iz vrbe so manj trpežne, čas izdelave je krajši, košare pa se hitreje uničijo. Veje drevesa pantovec so bolj žilave in takšna košara je lahko dlje časa v uporabi. Preden gospod Franc začne z izdelavo košare, si zamisli, kakšno košaro bo izdelal. Šibe oziroma veje nabere že v jesenskem času, jih skuha v vodi in sortira po debelini. Če so veje predebele jih prereže na polovico. Košare prične plesti z dnom. Dve bolj močni veji za obliko postavi pokonci. Dno mora imeti tudi rob, ki drži veje skupaj. Potem začne s čisto tankimi vejami plesti zgornji del v krogih. Pri tem pazi, da ima košara takšno obliko, kot si jo je zamislil, jajčasto ali okroglo. Na koncu splete še ročaj. Danes nekateri za pletenje uporabljajo različne modele, ki jih sam ne uporablja. Za to dejavnost ga motivira predvsem ohranjanje tradicije. Sam je mnenja, da zna plesti košare iz pantovca predvsem starejša populacija ljudi in

da ta obrt v naši občini izumira. Pove, da posameznik ne bi nikoli mogel preživeti samo s pletenjem košar, saj danes vsi uporabljajo plastične vrečke, vrečke iz blaga, zelo malo je takšnih, ki za svoj nakup uporabijo košaro. Košare tudi ne moreš prodati za veliko denarja, čeprav si v delo vložil veliko truda. Gospod Tajke kakšno košaro tudi prodaja, a po navadi jo sorodnikom ali prijateljem podari. Za pletenje košar je navdušil in naučil že dva sorodnika. Oba še danes pleteta. Na njihovi domačiji košare uporabljajo za drva, pobiranje jabolk in krompirja. Košara se po navadi uniči na vlagi, še posebej, če jo pozimi pustijo zunaj ali v hlevu. Po zaslugi gospoda Franca našo šolo krasijo njegove košare. V njih imamo shranjena sveža in domača jabolka lokalnih pridelovalcev sadja.

Slika 16: S pletenjem se ukvarja g. Franc Tajke.
(Vir: Valh, Z., 2019)

Slika 17: Primer pletenega dna košare.
(Vir: Valh, Z., 2019)

6.4.2 Pletarstvo na domačiji Grušovnik – po domače Bolfankovo

Gospod Vinko Grušovnik živi na Mariborski cesti 7, v Selnici ob Dravi. S pletenjem košar se ukvarja že dobrih šestdeset let. Kljub starosti (86 let) košare plete sam. Plesti ga je naučil prijatelj, ki je košare pletel za njegovo družino. Eno košaro izdelava iz sto sedemdeset šib. Za pletenje košar uporablja posebne škarje in oblič oziroma »hobel«. Šibe more obličiti »ohobliti«, da se ne upognejo. Te dobi od sosedov, ki imajo drevo pantovec. Nabere jih jeseni in čez zimo plete. Vsako zimo naplete okoli petindvajset košar. Šibe najprej očisti in jih loči po debelini. Teh ne kuha ali namoči tako kot gospod Franc Tajke. Za izdelavo košare potrebuje od sedem do osem ur, brez priprave vej. Vejo prereže, precepi na tri dele in obliči oziroma odstrani lubje. Včasih je izdeloval tudi koše, ki jih danes, žal, več ne izdeluje. Ob različnih priložnostih naredi tudi kakšno košaro iz različnih barv. Takrat šibe skuha, da jih lahko olupí. Plete v prostem času. Košare, ki jih splete, podari sosedom, prijateljem in sorodnikom. Včasih tudi kakšno prodaja in

si s tem prisluži nekaj denarja. Gospod Grušovnik je pletenja košar naučil tri prijatelje. Včasih ga tudi oni razveselijo s kakšno spleteno košaro. Sam nima naslednikov. Meni, da se v današnjem času malo ljudi ukvarja s pletenjem košar, saj je to zahtevna dejavnost, potrebno je biti dovolj zbran, da se ne zmotiš pri prepletanju šib.

Slika 18: Gospod Grušovnik pri pletenju košare.
(Vir: Rošker, A., 2019)

Slika 19: Košare gospoda Grušovnika.
(Vir: Rošker, A., 2019)

6.4.3 Pletarstvo na kmetiji Viltužnik – po domače Lešenkovo

Kmetija se nahaja na naslovu Spodnja Kapla 72, 2361 Ožbalt ob Dravi. Čeprav ne spada več v našo občino, saj je meja le potok, vsi prebivalci Gradišča na Kozjaku poznajo gospoda Frančka Viltužnika, ki se že od otroštva ukvarja s pletenjem košar.

Slika 20: Pletena košara za veliko noč.
(Vir: Rošker, A., 2020)

Slika 21: Pletene košare.
(Vir: Rošker, A., 2020)

Slika 22: Pleteni koš za prenašanje krme.
(Vir: Rošker, A., 2020)

Slika 23: Franček Viltužnik.
(Vir: Rošker, A., 2020)

Te dejavnosti ga je naučil njegov dedek. S pletenjem košar si krajša čas. Njegove košare so različnih velikosti in barv. Pleteni koši so namenjene za prenašanje krme, manjše košare za prenašanje krompirja in sadja, izdeluje tudi košare za kruh. Za izdelavo ene košare potrebuje približno en dan. Barvo določi tako, da šibe različno dolgo kuha. Najpogosteje uporablja vrbo pintovec, kostanjev in orehov les. Veje nabira sproti, tudi pozimi. Glavna dejavnost kmetije je živinoreja. Košare plete redno. Ob rojstnih dnevih in drugih obletnicah jih kdaj podari svojim prijateljem. Veliko košar splete tudi za praznike, kot je velika noč. Tudi te podari. Občasno kakšno tudi proda. Za svojo dejavnost nima naslednikov. Vnuk, ki živi na kmetiji, nima interesa, da bi se tega naučil, saj ima veliko dela z živino in na polju.

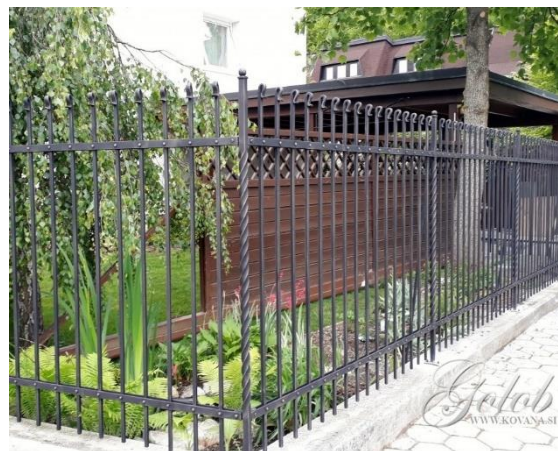
6.5 Umetnostno kovaštvo Golob

Manjše podjetje, ki se ukvarja z izdelavo unikatnih, maloserijskih kovanih in kovinskih izdelkov, se nahaja tik ob hidroelektrarni Fala, na naslovu Fala 35 A. Majhnost jim omogoča popolno zbranost pri izvajanju njihovih storitev ter prilagodljivost za velika in mala naročila. Pri svojem delu se zavzemajo, da so izdelki estetsko oblikovani, kvalitetno izdelani ter usklajeni z okolico. V zadnjem času vse večjo pozornost posvečajo izdelavi modernih ograj, vrat ter drugim modernim kovinskim izdelkom, ki pa niso nujno kovani. Prilagajajo se novim trendom in jih vnašajo v delo, pri tem pa ne zanemarjajo kovaške tradicije, saj še vedno uporabljajo tradicionalne postopke obdelave in oblikovanja kovin. Marsikateri izdelek je še vedno ročno kovan. Lastnik podjetja je gospod Zvonko Golob. Izdelujejo kovane zunanje ograje, vrata,

okenske mreže, vrtno opremo, notranje ograje, nadstreške, stopnice, kovinsko pohištvo in še več (Ograje Golob, 2020).

Slika 24: Kovana balkonska ograja podjetja Golob.
(Vir: <http://www.kovana.si/sl/galerija/>, 2020)

Slika 25: Kovana dvoriščna ograja podjetja Golob.
(Vir: <http://www.kovana.si/sl/galerija/>, 2020)

6.6 Umetnostno kovaštvo Robič

V Spodnjem Slemenu 44 f sva obiskali gospoda Rudijsa Robiča, ki se je v svojih delovnih letih ukvarjal z avtokleparstvom in ljubiteljsko tudi z umetnostnim kovaštvom. Povedal nama je, da si je to znanje pridobil v Železničarski industrijski šoli v Mariboru. Po uspešno končani delovodski šoli se je zaposlil v izobraževalnem centru Tovarne tirnih vozil in toplotne tehnike »Boris Kidrič« v Mariboru, kjer je več kot dve desetletji pomagal usposabljamati mlade za kovinarske poklice. Sodeloval je v usposabljanju mladih za avtokleparje, ključavničarje, varilce in kovače. Kasneje se je zaposlil kot samostojni podjetnik. Njegova velika strast je še vedno restavriranje starodobnikov in oblikovanje kovaških izdelkov. Za unikatno kovane, tradicionalno in sodobno oblikovane kovaške izdelke je potrebno imeti idejo, smisel za linijo in obliko. V svoji delavnici nama je pokazal različna orodja, ki jih uporablja pri svojem delu: razna kladiva, sekače in različne šablone. Kovaške izdelke oblikuje s posebnim postopkom segrevanja in udarjanja po materialu. Za izdelavo določenega kovaškega izdelka potrebuje kar precej ur, lahko tudi več dni, odvisno od zahtevnosti izdelka. V svoji praksi je izdelal razne okenske mreže, svetila, stojala za dežnike, kovinske poličke, obešalnike in svečnike različnih oblik in velikosti. Med njegove večje projekte lahko štejemo izdelavo notranjih kovaških vrat v cerkvi Sv. Križa nad Mariborom, vrat na kapelici na tamkajšnjem pokopališču in vrat na kapelici na turistični kmetiji Hauptman – Smolnik. Mnenja je, da med mladimi za kovaško

dejavnost ni veliko zanimanja, saj je delo zahtevno, težko in hrupno. Sam za to dejavnost nima naslednikov.

Slika 26: Različno kovani svečniki.

(Vir: Robič, A., 2020)

Slika 27: Kovana vrata na kapelici na pokopališču

Sv. Križ nad Mariborom.

(Vir: Robič, A., 2020)

6.7 Čevljarstvo

Družina Hodnik je Turističnemu društvu Selnica ob Dravi podarila bogato čevljarsko zbirko, ki sega v trideseta leta prejšnjega stoletja. Zbirka je na ogled v prostorih podjetja Soven, za Petrolovo bencinsko črpalko v Selnici ob Dravi. Obsega poslovno dokumentacijo, orodje, modele obutve in podobno. Je zelo zanimiva, saj pokriva čevljarsko tradicijo dveh generacij. O zbirki nama je veliko povedala gospa Ivanka Frešer, predsednica Turističnega društva Selnica ob Dravi. 60 let trajajočo obrt je pričel oče Ludvik, ki se je rodil 14. 8. 1890. Svoje obrti se je izučil pri čevljarskem mojstru »Štopaherju« iz Angela pri Gradcu v Avstriji, kjer je še danes čevljarstvo. Z ženo, po rodu Madžarko in sinom Ludvikom, ki se je rodil 17. 12. 1920 v Jurkovi hiši na Vurmatu, so se selili po bližnji in daljni okolici. Očetova obrt je trajala 40 let in v tem času se je čevljarske obrti izučil tudi sin Ludvik. Mojstrski izpit je opravil leta 1928 v Mariboru pri mojstru Robinšku. V 20 let trajajoči obrtni dejavnosti je izdelal več kot 2000 novih čevljev, predvsem za vojake, rudarje in lovce. Takratna cena enega para čevljev je bila 80 dinarjev, mojster pa je izdelal 2,5 para čevljev na dan. Mojster Ludvik je izdeloval tudi ženske in otroške čevlje. Pri delu so mu pomagali številni pomočniki, izučil pa je tudi več vajencev (Viktor Robnik, Franci Brence, Franci Hartman). V veliko pomoč pa je bila mojstru tudi njegova žena Vida, saj bi brez nje marsikateri šolar ostal brez popravljene šolske torbe. V času obrtne dejavnosti mojstra Ludvika Hodnika je v Selnici ob Dravi delovalo še več čevljarjev (Veler,

Tramšak, Požauko – oče in sin, Buhljajtner), danes pa je čevlarska obrt v kraju povsem izumrla. Ta zbirka je lahko mladim generacijam za motivacijo, da se morda v prihodnosti še kdo poda po poti čevlarske dejavnosti družine Hodnik, seveda s sodobnimi smernicami čevlarske domače obrti.

Slika 28: Čevljar Ludvik Hodnik na sliki.
(Vir: Rošker, A., 2019)

Slika 29: Čevlji v postopku izdelave.
(Vir: Rošker, A., 2019)

Slika 30: Čevlarski šivalni stroj.
(Vir: Rošker, A., 2019)

Slika 31: Ročna stiskalnica ali čevlarska preša.
(Vir: Rošker, A., 2019)

6.8 Etnološka zbirka Selniški pležuh

Najbolj dejavni selniški pležuharji so se organizirali v Društvo za ohranjanje ljudskega izročila Country club Selnica ob Dravi. Pogovarjali sva se z gospodom Janijem Dolinškom, predsednikom društva, ki živi v Vodovodni ulici 32, v Selnici ob Dravi. Etno zbirka oziroma muzej, v katerem razstavljajo različne pležuhe od osnovnih do najnovejših in oblačila, se nahaja na naslovu Sv. Duh na Ostrem vrhu 34. Z muzejem uspešno nadaljujejo z ohranjanjem in predstavljanjem tega izredno redkega primerka ljudskega izročila na Slovenskem. Muzej sva si tudi ogledali. Prvi pležuh je nastal iz desk od neuporabnega soda. Na podnožje, ki je bilo iz ukrivljene deske, so pritrdili dva nosilna stebrička – čoka, na njiju sedež – zic in krmilno palico – rido. Več generacijam nazaj je bil, predvsem mlajšim, pogosto edino prevozno sredstvo v zimskih mesecih. Uporabljali so ga za zabavo na snegu, se z njim vozili v dolino, v šolo, k maši in podobno. Danes najdemo sodobnejše oblike pležuha, ki imajo namesto deske kar smučko. Natančen datum, leto, izdelovalec ali prvi uporabnik pležuha ni znan, saj zapisi v vaških kronikah ne obstajajo. Ne obstajajo tudi nobeni pisni viri ali fotografije, saj so se včasih fotografirali samo premožni ljudje. Premožni ljudje pa niso uporabljali pležuha. Pležuh se je razvil na kmetijah, sama izdelava pležuha pa se je prenašala ustno iz roda v rod. Po ustnem izročilu je znano le to, da je selniški pležuh star več kot dvesto let in da prihaja iz območja Selnice ob Dravi oziroma iz obronkov Kobanskega v Dravski dolini.

Slika 32: Zbirka starih lesenih pležuhov.
(Vir: Rošker, A., 2019)

Slika 33: Zbirka sodobnejših pležuhov na Sv. Duhu na Ostrem vrhu.
(Vir: Rošker, A., 2019)

Čas izdelave pležuha je odvisen od materiala. Navadnega iz lesa lahko naredijo v slabi uri, zahtevnejše pa delajo tudi po več ur. V muzeju na Sv. Duhu na Ostrem vrhu imajo shranjen

videoposnetek o izdelavi pležuhov, ki je preveden v tuj jezik. Video so posneli sami. Društvo deluje že od leta 2001, a so se neuradno družili že veliko prej. Takrat so se imenovali Selniški pležuharji. V društvu izdelujejo pležuhe samo zase. Pri izdelavi si med seboj pomagajo. Člani društva se za posebne namene oblečejo tudi v stara oblačila, ki so sestavljena iz jopic, šalov, gamaš, čevljev. Oblačila jim je sešilo podjetje Soven, d. o. o. iz Selnice ob Dravi. Obiskujejo različne sejme in predstavljajo to ljudsko izročilo. Družijo se predvsem v zimskem času, ko imajo čas, saj so vsi člani še delovno aktivni. Poleti se udeležujejo različnih kuharskih tekmovanj, kjer kuhajo po ljudskem izročilu. Kuhajo predvsem enolončnice iz sestavin, ki rastejo v njihovi bližini. Naredili so tudi svojo enolončnico in jo poimenovali pležuh golaž. V društvu je uradno okoli dvajset članov. Število članov niha, kar je odvisno od njihovega interesa. Člani društva morejo vsako leto plačati članarino, ki znaša 1€. Družijo se tudi z drugimi društvi iz Slovenije, predvsem s tistimi, ki se ukvarjajo s smučanjem in sankanjem. Muzej si ogleda tudi veliko otrok, ki jih učijo vožnjo s pležuhom. Pred leti so bili tudi na Zlati lisici, kjer so se pred začetkom tekmovanja spustili s pležuhi po strmini. Motivira jih ohranjanje ljudskega izročila in zabava na snegu.

6.8.1 Izdelava pležuhov pri Volmajerjevih

Obiskali sva brata gospoda Alojza in Pavla Volmajer, oba prihajata iz naselja Selnica ob Dravi. Alojz Volmajer živi v Strmi ulici 11, Pavel Volmajer v Prečni ulici 10. Že 20 let se ukvarjata z izdelavo pležuhov. Za to dejavnost ju je navdušil oče, ki je prvi pležuh izdelal okoli leta 1950. Gospod Alojz in gospod Pavel sta povedala, da sedanji pležuh izdelujeta približno dva dni. Prve pležuhe so izdelovali iz vinskih sodov. Da je bil ta hitrejši, so ga čez čas začeli mazati z voskom in kravjim lojem. Kasneje so začeli razmišljati, da bi iz hlodov jesenovega drevesa na koncu te doge upognili in tako bi bil pležuh hitrejši. To so naredili tako, da so dogo dali v kotel, kjer so kuhali hrano za prašiče in tako se je doga lažje upognila. Povedala sta tudi, da mora biti za izdelavo pležuha les zelo trpežen. Na koncu je ukrivljena deska doga dobila obliko današnje smučke. Kasneje so pležuhe začeli tapecirati, saj je bil na deski zelo trd sedež. Čez čas ta doga ni bila dovolj hitra, zato so najprej na ukrivljeno desko dali od spodaj navzgor ultraplas ploščo, kasneje so začeli razmišljati o pleksi steklu. Ko tudi s tem niso bili zadovoljni, so začele padati nove ideje. Iz odpadnih smučí so odrezali sprednji del smučke in jo uporabili namesto delov vinskega soda. Smučka jim je prinesla večjo hitrost in boljšo vožnjo v ovinkih zaradi nabrušenih robnikov. S smučko je bilo na pležuhu tudi bolj stabilno. Po določenem času so začeli izdelovati

še modernejše, trpežnejše pležuhe, ki jih poznamo še danes. Menita, da se z izdelavo pležuhov ukvarja še kar nekaj ljudi, čeprav sama nimata naslednikov.

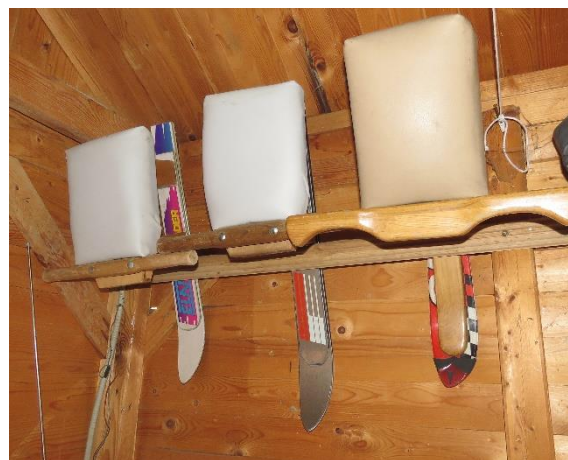
Slika 34: Gospod Alojz Volmajer s pležuhi.
(Vir: Rošker, A., 2019)

Slika 35: Predstavitev starih oblačil.
(Vir: Rošker, A., 2019)

Slika 36: Zbirka starih pležuhov g. Pavla
Volmajerja.
(Vir: Rošker, A., 2019)

Slika 37: Zbirka sodobnejših pležuhov g. Pavla
Volmajerja.
(Vir: Rošker, A., 2019)

6.9 Krojaštvo

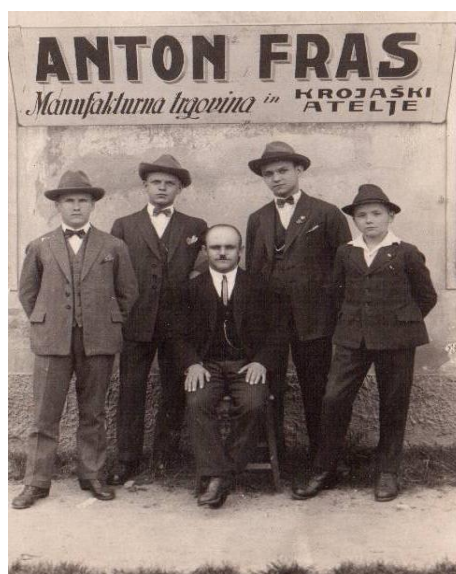
V naši občini Selnica ob Dravi se je krojaštvo pojavilo v času med vojnama. Takrat se je pojavilo prvo podjetništvo. Oče gospe Merice Hölzl, s katero sva opravili intervju, Anton Fras, je ustanovil krojaško delavnico leta 1921, kjer je bilo v najboljših časih sedem zaposlenih. Krojači so izdelovali predvsem obleke za poroke in posebne priložnosti. Včasih so tudi pokrpali raztrgane hlače ali kakšno drugo oblačilo. Šivati so pomagali vsi v družini. Gospa je pomagala

šivati hlače. Za izdelavo hlač je potrebovala osem ur. Za šivanje so uporabljali osnovne pripomočke, kot so šivalni stroj, ki so ga poganjale krojačeve noge, ne elektrika, škarje in meter. Blago je bilo včasih zelo drago. Najdražje in najbolj kvalitetno blago so imenovali »kamgarn«. Ljudje so ponavadi po maši prišli h krojaču. Krojač je strankam hodil na dom in jih zmeril. Prav tako jim je na dom prinesel obleke za pomerit. Ko je krojač prišel na dom, so njegov obisk doživljali kot poseben dogodek. Delo krojača je bilo tedaj zelo cenjeno. Oblečila, ki jih je izdelal krojač, so bila zelo draga. Danes je krojaštvo že skoraj popolnoma izumrlo, saj se posameznik s krojaštvom ne bi mogel preživljati. Krojaštvo je zelo zahtevno delo.

Slika 38: Anton Fras z vajenci v svoji delavnici med vojnama.

(Vir: osebni arhiv Škrinjar, B.)

Slika 39: Anton Fras z vajenci pred svojim ateljejem v času med vojnama.

(Vir: osebni arhiv Škrinjar, B.)

Slika 40: Zadnja ohranjena singerica v lasti Antona Frasa.

(Vir: osebni arhiv Škrinjar, B.)

Slika 41: Središče Selnice ob Dravi konec šestdesetih let.

(Vir: osebni arhiv Škrinjar, B.)

Danes večina ljudi prej kupi poceni oblačila iz Kitajske, kot draga in kvalitetna slovenska oblačila. Frasova krojaška delavnica je bila v prostorih na Mariborski cesti 49. Ob krojaški delavnici je bila tudi trgovina, v kateri so prodajali blago. Vrata je zaprla 1948. Delo je nekaj časa nadaljeval Janez Špringer v današnjih prostorih gostilne Bernarda, a je kar kmalu zaprl vrata. Včasih je središče Selnica ob Dravi izgledalo drugače kot danes. Cerkev je bila center vasi. V centru so bile trgovina, čevljarska delavnica, krojaška delavnica in pekarna. Pekarna je bila v današnji Vaški kavarni, na naslovu Slovenski trg 3.

6.10 Citrarstvo Holcman

V Selnici ob Dravi, natančneje na naslovu Spodnji Slemen 116, živi Jože Holcman, ki je citrarjem poznan kot zelo dober izdelovalec citer. Gospod Jože se je rodil v glasbeni družini devetih otrok, osmi po vrsti. Mama je bila šivilja, njegov oče pa fotograf. Doma so imeli preko 50 instrumentov, saj je oče igral v godbi na pihala. Ko sva ga obiskali na njegovem domu, nama je veliko povedal o sebi, svoji družini in nama široko predstavil dejavnost, s katero se ukvarja. Prve citre je kupil v Avstriji za svojo hčer Nino. Kmalu je ugotovil, da ne »pojejo« najbolje. Zato se je sam lotil izdelati to glasbilo, čemur je botroval njegov mizarski poklic, za katerega se je najprej odločil in izučil, zagotovo pa tudi velika ljubezen do glasbe, ki se ji ni mogel nikoli odreči. Prve citre je izdelal leta 1981. Učiteljica, ki je učila njegovo hčer igranja na citre, ni mogla verjeti, da jih je njen oče izdelal sam, bila je navdušena nad njimi, posebno nad zvokom. Sčasoma se je Jože Holcman odločil, da pusti službo in prične z obrtjo. Začel je razstavljati svoje instrumente in si leta 1988 pridobil naziv mojstra umetne obrti in znak kvalitete.

Slika 42: Izdelovalec citer, g. Jože Holcman.
(Vir: Citrarsko društvo Slovenije, 2011)

Slika 43: Holcmanove 42-strunske harfne citre.
(Vir: Citrarsko društvo Slovenije, 2011)

Preizkusil je veliko oblik citer in tudi materialov, a je na koncu ugotovil, da je bistvena ubiralka in njena točnost. Gospod Holcman izdeluje vse vrste citer, od šolskih (32-strunskih do 42-strunskih) do koncertnih, harfnih, psalternih, različno uglašeni (kvintne, diskantne, altovske ali basovske) in citer z ozvočenjem. Zgornjo ploskev ponavadi izdelava iz palisandra, da se strune lažje vidijo. Zadnja leta citre že izdeluje njegov sin Miha, ki ima status unikatnega oblikovalca lesa. Holcmanove citre so predstavljene v monografijah in razstavah narodne in umetne obrti, za kar ima precej zaslug tudi dr. Janez Bogataj. Največ jih prodaja prav v Sloveniji, na drugem mestu je Avstrija, njegove citre pa so odpotovale že na prav vse celine. Njegova velika družina mu pomaga pri urejanju strun, kovčkov, uigravanju citer, ocenitvi.

6.11 Muzej starega kmečkega orodja na kmetiji Lampred

Kmetija Lampred se nahaja v Gradišču na Kozjaku 53, 2361 Ožbalt ob Dravi. Na kmetiji imajo dva muzeja starih kmečkih orodij. Starinski muzej deluje od leta 2004, Muzej starega kmečkega orodja pa od leta 2013. Ta je bil sofinanciran s strani Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja. Za postavitev zbirke sta zaslužna lastnika kmetije Lampred, gospod Ludvik Dojnik in gosa Antonija Račnik. Letos kmetija praznuje 100 let. Muzej je razdeljen na dva razstavna prostora. Na skednju so razstavljeni večji kosi stare kmetijske mehanizacije, v drugem razstavnem prostoru sta v zunanjih prostorih razstavljena preša in mlin za mletje žita.

Slika 44: Staro kmečko orodje in pripomočki.
(Vir: Rošker, A., 2020)

Slika 45: Stari mlin za mletje žita.
(Vir: Rošker, A., 2020)

V kamrici, v istem posloppju, se nahaja drobno orodje in pripomočki, ki so jih v preteklosti uporabljali na kmetiji ob različnih opravilih. Vsi razstavljeni predmeti so v lasti domačije Lampred. Na zbirko so zelo ponosni in jo z veseljem pokažejo. Na ogled prihajajo turisti kot zaključene skupine ali posamezniki. Muzej so si ogledali že učenci Osnovne šole Gradišče na Kozjaku, pogrešajo pa učence Osnovne šole Selnica ob Dravi in drugih bližnjih šol. Ob odprtju muzeja je bilo v prvih dveh letih približno 500 obiskovalcev. V zadnjih letih pa zelo malo. Najstarejše orodje predstavlja mlin, ki je star okoli 150 let. Glavna dejavnost kmetije je živinoreja. Gospa Antonija Rečnik se ukvarja s pletenjem. Na kmetiji imajo ovce. Iz volne oblikuje prejo in tako si pozimi čas krajša s pletenjem nogavic in drugih izdelkov.

Slika 46: Starinski šivalni stroj Singer.
(Vir: Rošker, A., 2020)

Slika 47: Plug za oranje.
(Vir: Rošker, A., 2020)

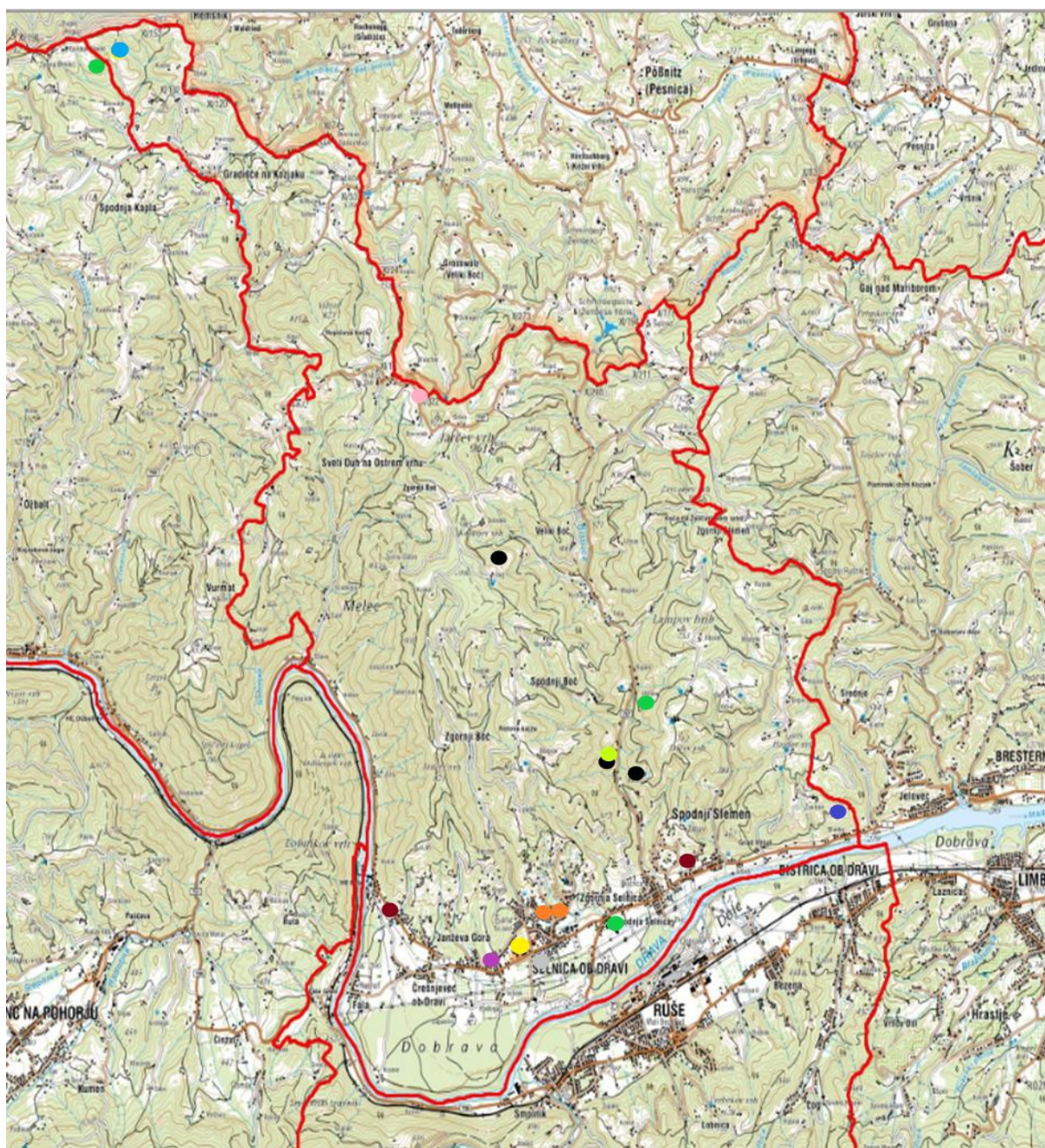

Slika 48: Model za izdelovanje lesenih grabelj.
(Vir: Rošker, A., 2020)

Slika 49: Starinski likalniki.
(Vir: Rošker, A., 2020)

6.12 Rokodelci v občini Selnica ob Dravi

Slika 50: Rokodelci v občini Selnica ob Dravi.

	oglarstvo		pletarstvo
	izdelovanje ceter		mlinarstvo
	Ročnodelsko društvo Marjetice		kovaštvo
	čevljarska zbirka		etnološka zbirka
	izdelovanje pležuhov		krojaštvo
	zbirka starega orodja		

S terenskim delom sva ugotovili, da je največ starih obrti koncentriranih v centru občine Selnica ob Dravi in njeni bližini ob regionalni cesti Maribor–Dravograd.

Oglarstvo je najbolj oddaljeno od centra občine, in sicer okoli 10 km. Občina je bogata z gozdovi, zlasti na območjih vzpetega sveta Kozjaka, kjer se še danes ohranja oglarstvo kot tradicionalna in turistično zanimiva dejavnost.

V dolini potoka Bistrice, ki je poseljena na ravnih predelih, in ob bližnjih pobočjih, je prisotnih več rokodelcev od oglarjev, pletarja in mlinarja. Tudi Gradišče na Kozjaku ima svojega pletarja, ki skrbi za sokrajane, da si z njegovimi izdelki pomagajo pri kmečkih opravilih.

Etnološka zbirka in muzej kmečkega orodja sta postavljena v obmejno območje Sv. Duha na Ostrem vrhu in Gradišča na Kozjaku. Zbirki prispevata k turistični prepoznavnosti tega območja ter omogočata obmejno sodelovanje v kulturnem in gospodarskem pomenu. Iz navedenih razlogov sta zbirki prejeli tudi evropska sredstva za ohranjanje kulturne dediščine.

7 EMPIRIČNI DEL

7.1 Hipoteze raziskave

Predvidevanja oz. hipoteze, ki sva si jih zastavili pred raziskovanjem in jih bova preverili v empiričnem delu naloge, so naslednje:

H1: Domače obrti v občini Selnica ob Dravi se ohranjajo kot tradicionalne in turistične dejavnosti.

H2: Rokodelci za ohranjanje tradicije domačih obrti nimajo naslednikov.

H3: V občini Selnica ob Dravi so za opravljanje dejavnosti domačih obrti in trženje teh izdelkov ugodni pogoji.

7.2 Raziskovalni vzorec

Osnovno populacijo, iz katere je bil naključno izbran vzorec anketirancev, predstavljajo občani Občine Selnica ob Dravi, od tega so to starši nekaterih učencev na OŠ Selnica ob Dravi, posamezniki iz društev, ki se ukvarjajo z raznimi dejavnostmi domače obrti in ljudje oziroma domačini, za katere sva ugotovili, da so na tem področju še aktivni.

Tabela 1: Število prebivalcev glede na spol.

SPOL	ŠTEVILO	ODSTOTEK (%)
MOŠKI	53	53 %
ŽENSKE	48	47 %
SKUPAJ	101	100

Iz tabele 1 je razvidno, da je pri anketnem vprašalniku sodelovalo 53 % moških in 47 % žensk. Ker je anketni vprašalnik rešilo sorazmerno enak delež moških in žensk, odgovorov ne bova primerjali glede na spol.

Tabela 2: Število moških in ženskih anketirancev glede na starost.

STAROST	ŠTEVILO	ODSTOTEK (%)
do 30 let	14	14 %
od 30 do 45 let	46	46 %
od 45 do 60 let	16	16 %
nad 60 let	25	25 %
SKUPAJ	101	100

Anketirance sva glede na njihovo starost razdelili v štiri skupine. Iz tabele 2 je razvidno, da prevladuje populacija anketirancev srednjih let. Do 30 let je bilo starih 14 % anketirancev, tistih v starosti od 30 do 45 let je bilo 46 %, od 45 do 60 let jih je bilo 16 %, 25 % pa je bilo tistih, katerih starost je bila nad 60 let.

Tabela 3: Število anketirancev glede na stopnjo izobrazbe.

IZOBRAZBA	ŠTEVILO	ODSTOTEK (%)
osnovna	14	14 %
srednja	36	36 %
višja	20	20 %
visoka	28	28 %
magisterij, doktorat	3	3 %
SKUPAJ	101	100

Glede na dokončano stopnjo izobrazbe je bilo 14 % anketirancev z dokončano osnovno šolo, 36 % jih ima dokončano srednješolsko izobrazbo, z dokončano višješolsko izobrazbo je bilo 20 % vseh anketirancev, 28 % anketirancev ima dokončano visokošolsko ali univerzitetno izobrazbo in magisterij ali doktorat je dokončalo 3 % anketirancev.

7.3 Raziskovalne metode

Metode, s pomočjo katerih sva raziskovali, so:

- študij virov,
- metoda sinteze,
- metoda analize,
- primerjalna metoda,
- opisna metoda,
- razgovor,
- intervju,
- terensko delo
- kartiranje.

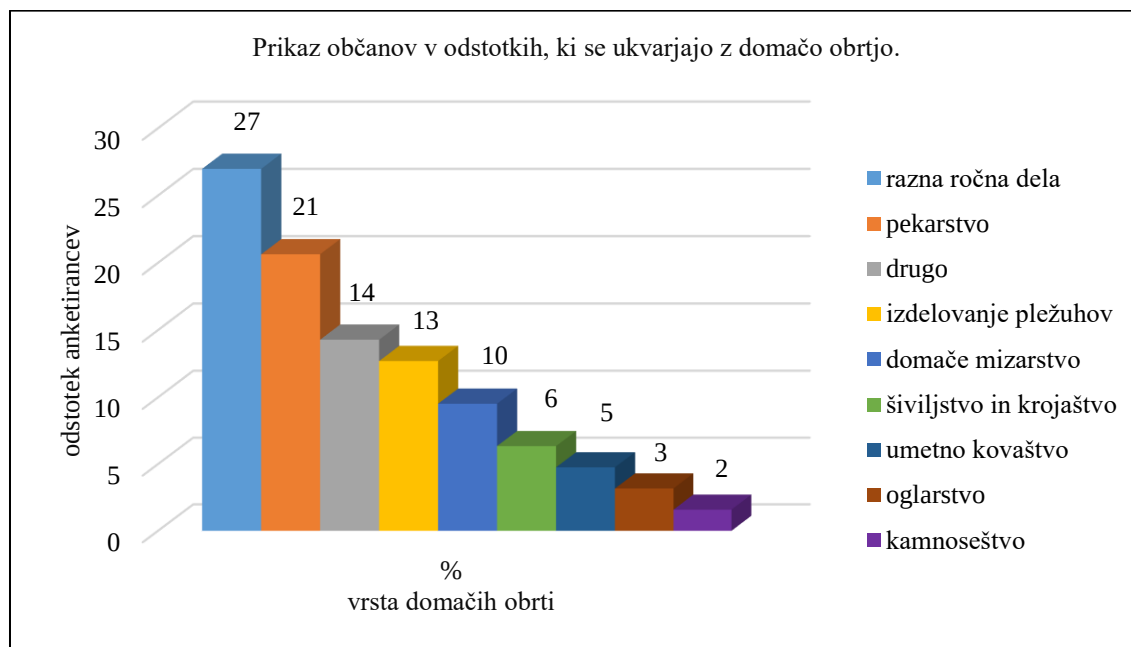
7.4 Raziskovalni pripomočki

Pri raziskavi sva si pomagali z naslednjimi pripomočki:

- anketni vprašalnik.

8 REZULTATI ANKETNEGA VPRAŠALNIKA

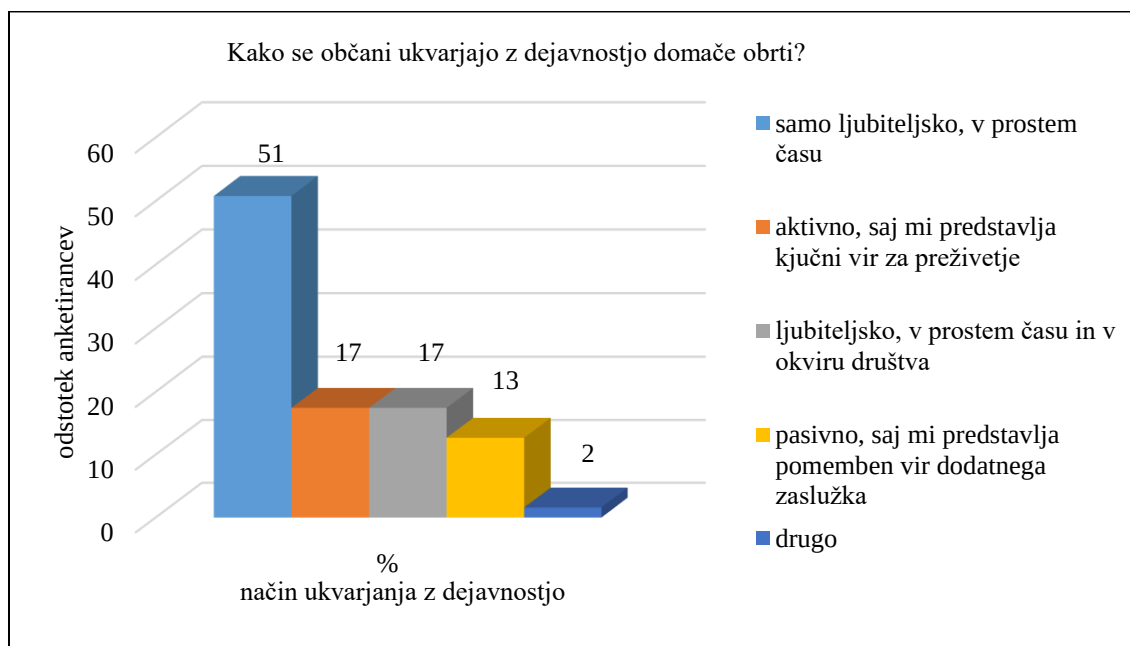
Vprašanje 1: S katero od dejavnosti, ki so našteje spodaj in bi jih lahko uvrstili med domače obrti, se ukvarjate?

Graf 1: Aktivnost anketirancev glede na različna področja domače obrti.

Pri tem vprašanju so lahko anketiranci izbrali eno izmed naštetih dejavnosti ali nadaljevali pri 7. vprašanju na anketnem vprašalniku, v kolikor se ne ukvarjajo z nobeno izmed dejavnosti. 63 anketirancev je pri tem vprašanju obkrožilo eno izmed dejavnosti domačih obrti, medtem ko je bilo posameznikov, ki se ne ukvarjajo z nobeno dejavnostjo domače obrti 38. Nihče izmed anketirancev ni izmed naštetih odgovorov izbral več kot enega. Z raznimi ročnimi deli se tako ukvarja 27 % anketirancev, ki so kot ročna dela, ki jih opravljajo navedli predvsem vezenje, pletenje, kvačkanje, izdelovanje raznih izdelkov iz suhega cvetja in naravnih materialov, izdelavo razglednic, izdelovanje izdelkov iz lesa, ličja, modeliranje iz gline, umetnost izdelovanja makram, slikanje in risanje na les, platno. S pekarstvom se ukvarja 21 % sodelujočih anketirancev, z drugimi vrstami dejavnostmi se ukvarja 14 % anketirancev, pležuhe izdeluje 13 % občanov, z mizarstvom se jih ukvarja 10 %, s šiviljstvom in krojaštvom 6 %, umetnostnim kovaštvom 5 %, z oglarstvom 3 % in s kamnoseštvom 2 % anketirancev. Med druge vrste dejavnosti, s katerimi se anketiranci ukvarjajo in bi jih lahko šteli med domače obrti, so navedli še pletarstvo, izdelovanje starodavnih glasbil, tapetništvo, mlinarstvo in izdelovanje medenih sveč – svečarstvo.

Vprašanje 2: Na kakšen način se z dejavnostmi ukvarjate?

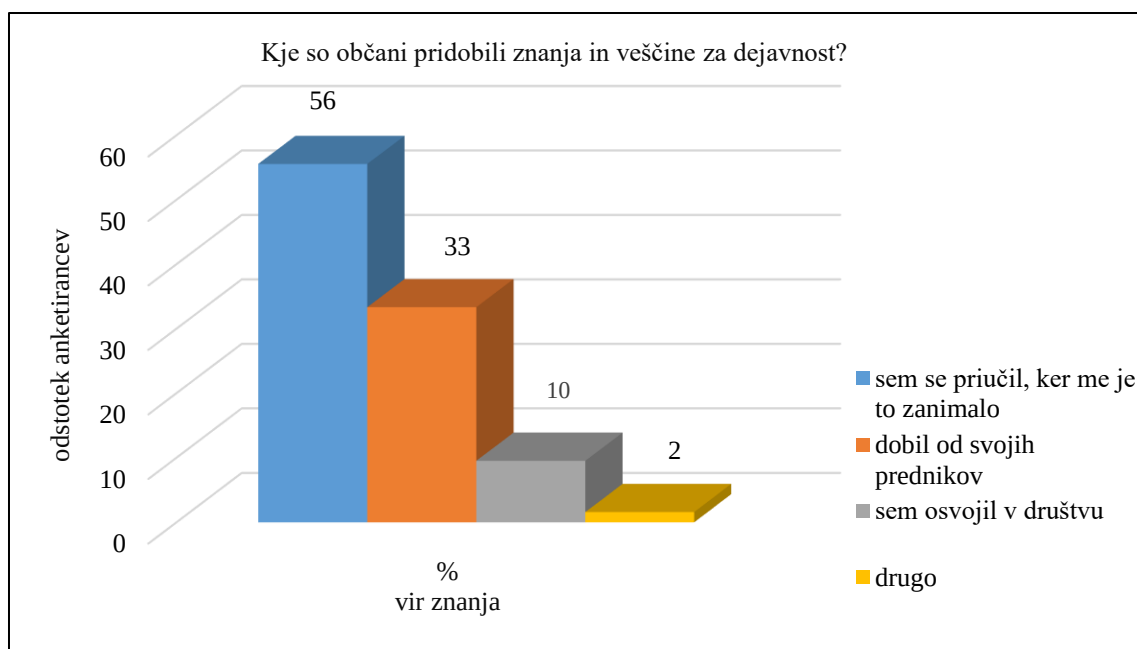

Graf 2: Načini, s katerimi se anketiranci ukvarjajo z domačo obrtjo.

Pri tem vprašanju so anketiranci izmed odgovorov, ki so jih imeli na razpolago, morali izbrati tistega, ki predstavlja njihov način opravljanja dejavnosti domače obrti, s katero se ukvarjajo. Največ, in sicer 51 % anketirancev se z dejavnostjo ukvarja samo ljubiteljsko, v prostem času, s 17 % jim sledijo tisti, ki se z dejavnostjo ukvarjajo aktivno, saj jim predstavlja ključni vir za preživetje in tisti, ki se z dejavnostjo ukvarjajo ljubiteljsko, v prostem času in v okviru društva. 13 % sodelujočih v anketi opravlja dejavnost pasivno, saj jim predstavlja dodaten vir zaslužka. Kot zadnjo možnost so lahko izbrali drugo in za to se je odločilo 2 % anketirancev. Navedli so, da to dejavnost opravljajo kot domače opravilo na njihovi kmetiji.

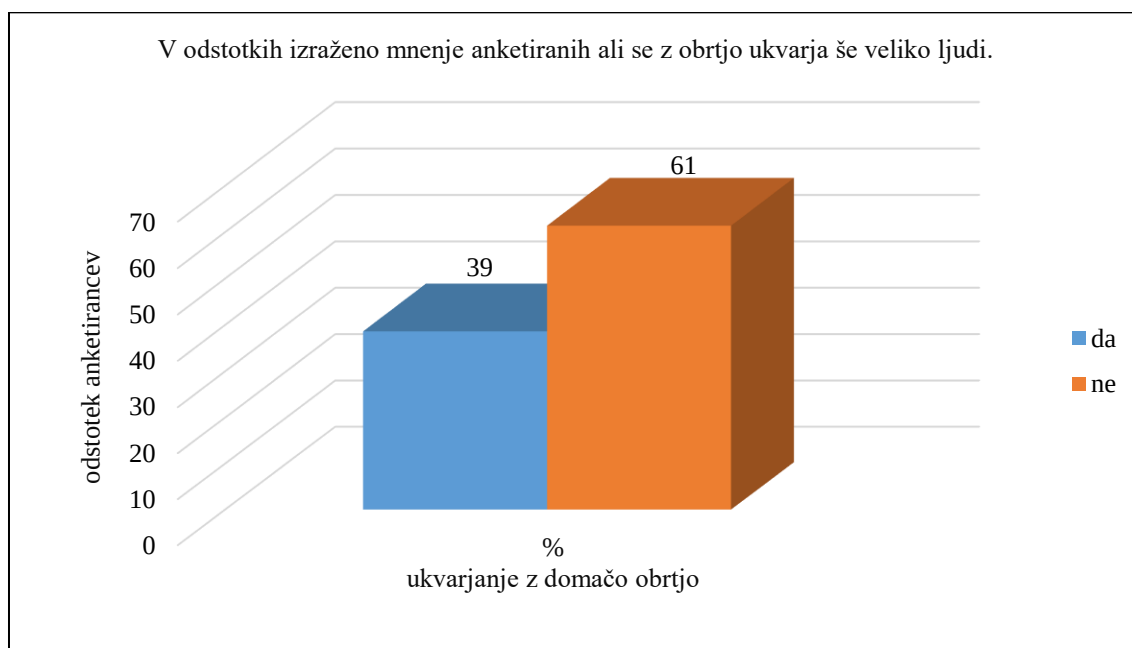
Vprašanje 3: Kako ste pridobili znanja oziroma veščine, ki so potrebne za to dejavnost?

Na vprašanje, kako so pridobili znanje oziroma veščine, ki so potrebne za opravljanje dejavnosti, s katero se ukvarjajo, je največ anketirancev, to je 56 %, odgovorilo, da so se dejavnosti priučili, ker jih je to zanimalo, velik del, 33 %, so znanja dobili oziroma osvojili od svojih prednikov, ki so se že prej ukvarjali s to dejavnostjo, 10 % sodelujočih je znanje oziroma veščine za opravljanje določene dejavnosti osvojilo v okviru društva, kot drugo pa je za možnost izbralo le 2 % anketirancev, od katerih pa nobeden ni navedel kje oziroma kako je osvojil znanja oziroma veščine.

Graf 3: Načini pridobitve znanj oz. veščin anketirancev za določeno dejavnost.

Vprašanje 4: Ali se po vašem mnenju na območju občine Selnica ob Dravi z različnimi dejavnostmi domače obrti ukvarja še veliko ljudi?

Graf 4: Mnenje anketirancev o tem, ali je na območju občine Selnica ob Dravi še veliko ljudi, ki se ukvarjajo z različnimi domačimi obrtni.

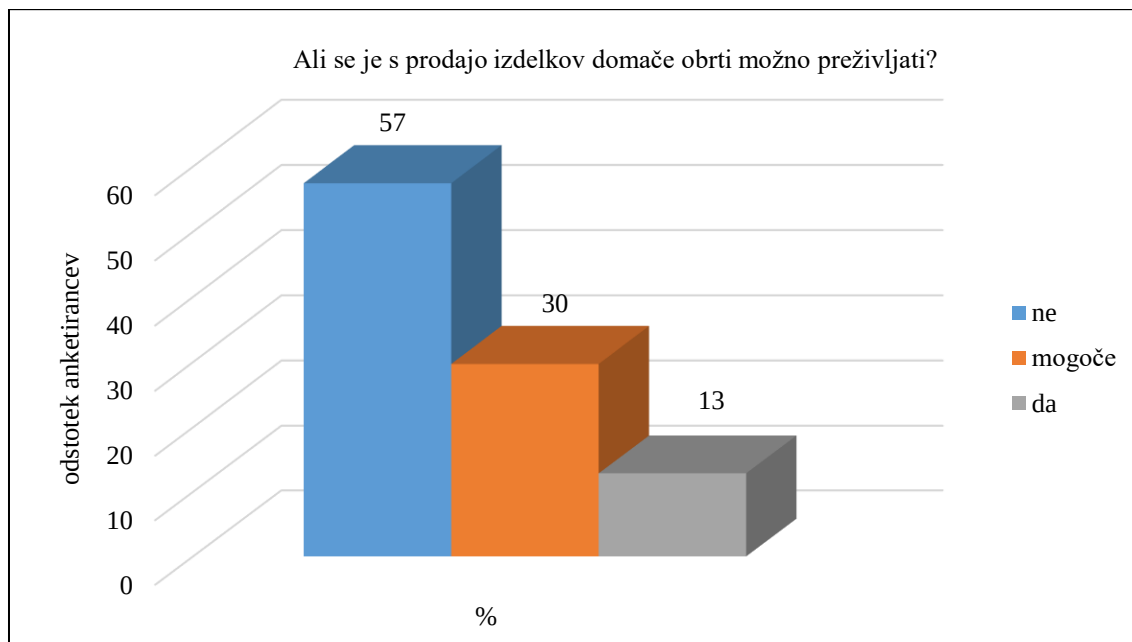
61 % vseh sodelujočih v anketi meni, da na območju občine Selnica ob Dravi ni veliko ljudi, ki se ukvarjajo z različnimi dejavnostmi domače obrti, predvsem ker:

- je spodbujanje s strani občine in tudi države za opravljanje takšnih vrst dejavnosti premajhno,
- razen lesa ni drugih naravnih virov, s katerimi bi lahko izdelovali izdelke,
- ni zanimanja s strani mlajše populacije občanov,
- je zaslužek premajhen, vložki v takšne dejavnosti pa preveliki,
- sodoben način življenja te dejavnosti vse bolj izpodriva,
- domače obrti izumirajo,
- so takšni izdelki premalo cenjeni in se z njihovo prodajo ni možno preživljati.

39 % pa jih je mnenja, da je takšnih ljudi na tem območju še vedno veliko, predvsem zaradi:

- ugodnih pogojev (veliko lesa) za razvoj dejavnosti oglarstva,
- tradicije in nadaljevanja dejavnosti svojih prednikov,
- spodbude različnih društev,
- velikega deleža starejšega prebivalstva.

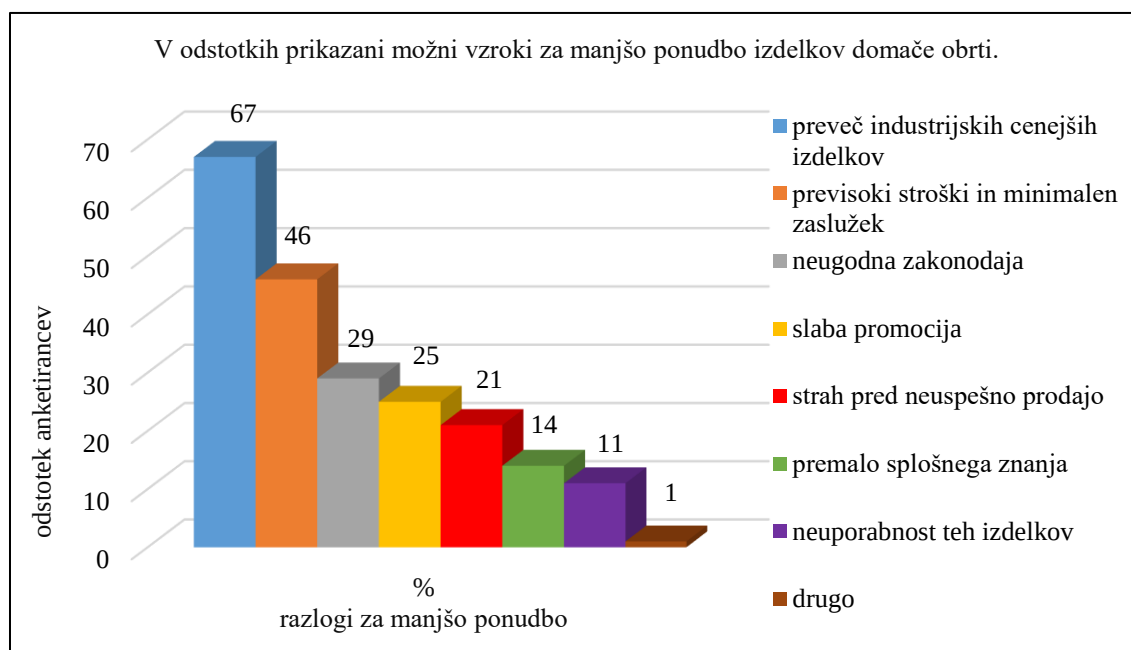
Vprašanje 5: Ali menite, da se je danes samo s prodajo izdelkov domače obrti možno preživljati in dostojno živeti?

Graf 5: Mnenje anketirancev o tem, ali se je danes samo s prodajo izdelkov domače obrti možno preživljati in dostojno živeti.

To, da se je danes samo s prodajo izdelkov domače obrti možno preživljati, meni le 13 % anketirancev. Da je to le mogoče, meni 30 % vseh sodelujočih v anketi. S 57 % prevladujejo tisti, ki menijo, da se v današnjem času ni možno preživljati in dostojno živeti le s prodajo izdelkov domače obrti. Nihče izmed vseh anketirancev ni odgovoril, zakaj meni, da je tako.

Vprašanje 6: Kateri je po vašem mnenju glavni vzrok za to, da je v Sloveniji (pri tem nas zanima predvsem občina Selnica ob Dravi) na trgu tako malo ponudnikov izdelkov domače obrti?

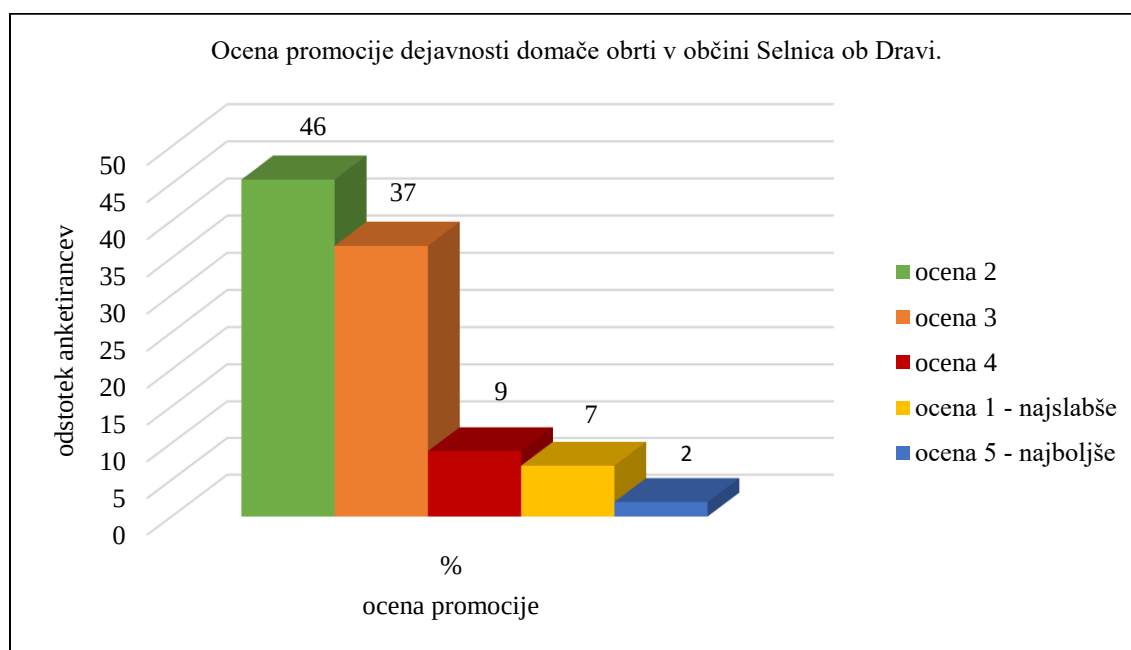

Graf 6: Mnenje anketirancev o tem, kateri je glavni vzrok za to, da je v Sloveniji na trgu tako malo ponudnikov izdelkov domače obrti.

Pri tem vprašanju smo anketirance spraševali po glavnem vzroku, zakaj je v Sloveniji na trgu tako malo ponudnikov izdelkov domače obrti. Nekateri izmed anketirancev ne vidijo samo enega glavnega vzroka, saj so med odgovori, ki so jih imeli na razpolago izbrali več kot en možen odgovor. Večina anketirancev je mnenja, da so za to odgovorne predvsem prevelike količine bistveno cenejših industrijskih izdelkov na trgu, ki s 67 % precej vodijo pred ostalimi, ki so drugačnega mišljenja. 46 % vseh anketirancev meni, da so glavni vzrok, ki temu botruje, previsoki stroški in minimalen zaslužek, 29 % jih meni, da je to predvsem neugodna zakonodaja, ki jo imamo in 25 % jih meni, da je za to kriva slaba promocija izdelkov domače obrti. 21 % sodelujočih kot glavni vzrok navaja strah pred neuspešno prodajo izdelkov, 14 % sodelujočih v anketi pa je mnenja, da imamo za to premalo splošnega znanja. 11 % vseh

občanov kot glavni vzrok prepoznava neuporabnost teh izdelkov v primerjavi z različnimi sodobnimi izdelki in samo 1 % anketirancev se je odločilo za možnost drugo. Ti vidijo kot glavni razlog za to, da je na trgu tako malo ponudnikov izdelkov domače obrti predvsem v tem, da kupci nimajo dovolj informacij o domačih izdelkih, ki jim posledično ne zaupajo, se jim zdijo manj vredni in jih ne cenijo dovolj.

Vprašanje 7: Kako bi ocenili promocijo dejavnosti domače obrti v občini Selnica ob Dravi?

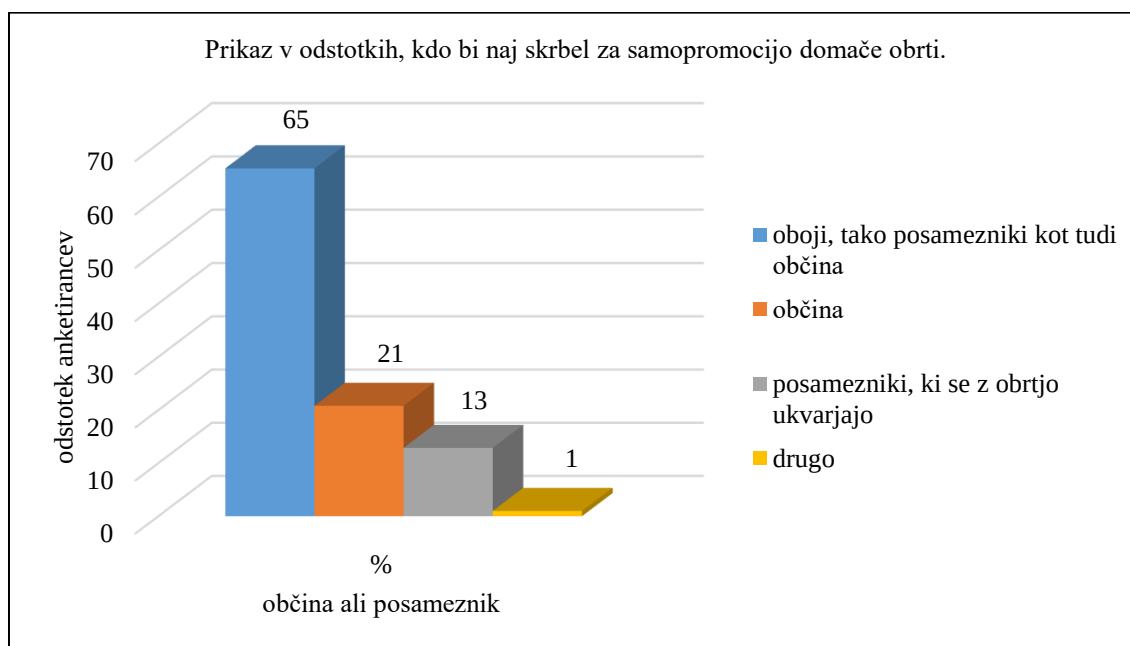
Graf 7: Ocena anketirancev promocije dejavnosti domače obrti v občini Selnica ob Dravi.

Z najnižjo oceno 1 je promocijo dejavnosti domače obrti v občini Selnica ob Dravi ocenilo 7 % vseh sodelujočih v anketi, 46 % jo je ocenilo z oceno 2, z oceno 3 pa 37 % anketirancev. Oceno 4 ji je namenilo 9 % občanov, medtem ko je promocijo dejavnosti z oceno 5 ocenilo le 2 % sodelujočih.

Vprašanje 8: Kdo bi po vašem mnenju moral najbolj poskrbeti za samopromocijo te dejavnosti?

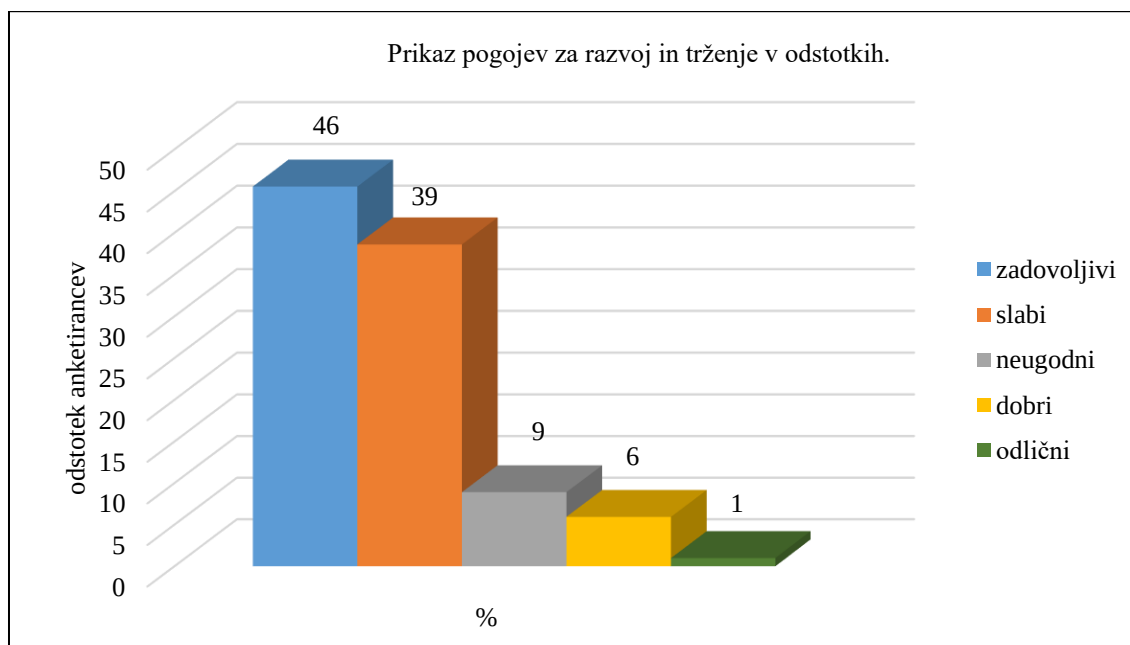
Izmed danih možnih odgovorov, jih je najmanj, 13 %, izbralo odgovor, da bi za to morali poskrbeti predvsem posamezniki, ki se z določeno vrsto dejavnosti domače obrti ukvarjajo. 21 % anketirancev meni, da bi za to morala poskrbeti občina kot institucija, ki skrbi za razvoj področja in dobrobit ljudi. Večina, to je 65 %, jih je prepričanih, da so za to odgovorni oboji,

tako posamezniki kot tudi občina. Le 1 % vprašanih je obkrožilo odgovor drugo in ti so navedli, da je za to odgovorno turistično društvo v občini.

Graf 8: Kdo bi moral najbolj poskrbeti za samopromocijo dejavnosti domače obrti?

Vprašanje 9: Kakšni so po vašem mnenju pogoji za razvoj dejavnosti domače obrti in trženja teh izdelkov na območju občine Selnica ob Dravi?

Graf 9: Mnenje anketirancev o pogojih za razvoj dejavnosti domače obrti in trženje teh izdelkov v občini Selnica ob Dravi.

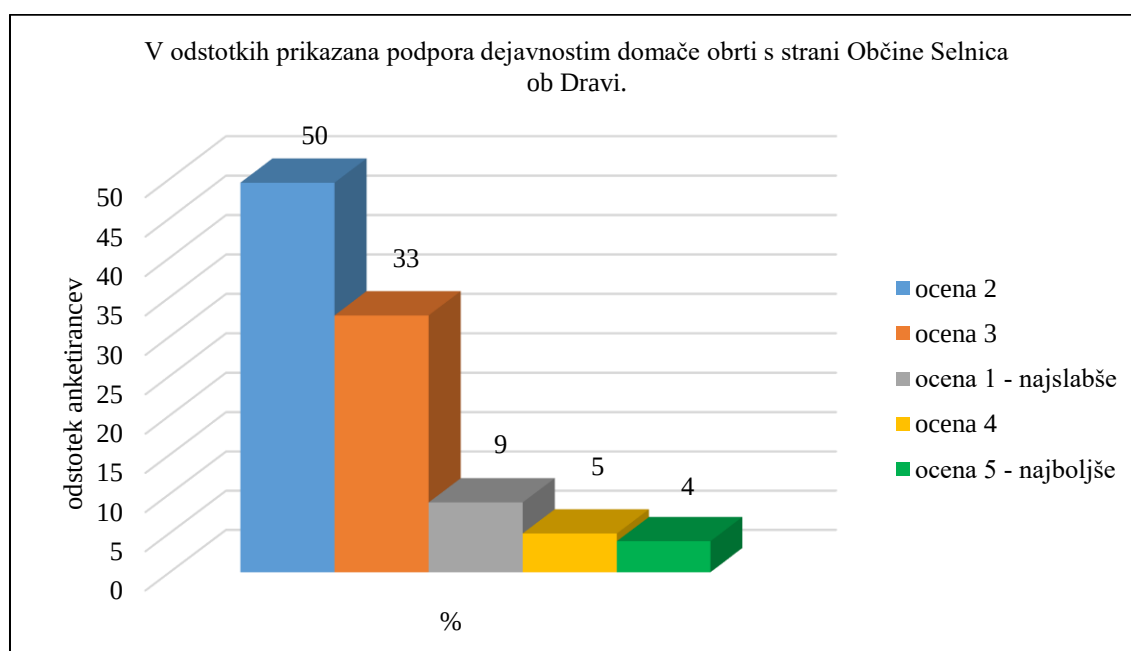
Po mnenju 48 % vseh sodelujočih v anketi so pogoji za razvoj domače obrti in trženje teh izdelkov na območju občine Selnica ob Dravi slabi in neugodni predvsem zaradi:

- premajhnega obsega takšnih dogodkov v občini, v okviru katerih bi se izdelovalci domače obrti lahko predstavljali in se promovirali,
- premajhnega števila turistov, kupcev,
- premajhnega zanimanja za izdelke domačih obrti,
- premajhnega zanimanja, vzpodbud in podpore s strani Občine Selnica ob Dravi za domače obrti, ki počasi izumirajo,
- nerazvitosti občine in prevelikih prispevkov.

Da so pogoji zadovoljivi, dobri in odlični pa meni skupaj 53 % vseh anketirancev. Veliko posameznikov meni, da:

- je sama lega kraja odlična in je dovolj turistično zanimivih točk, med njimi še zlasti cerkev Sv. Duh na Ostrem vrhu in cerkev sv. Marjete v Selnici ob Dravi, ki za to zagotavljata dobre pogoje,
- je okolje za to primerno predvsem zaradi svoje tradicije,
- pogoji za to obstajajo, a je Selnica ob Dravi še bolj med nerazvitimi občinami.

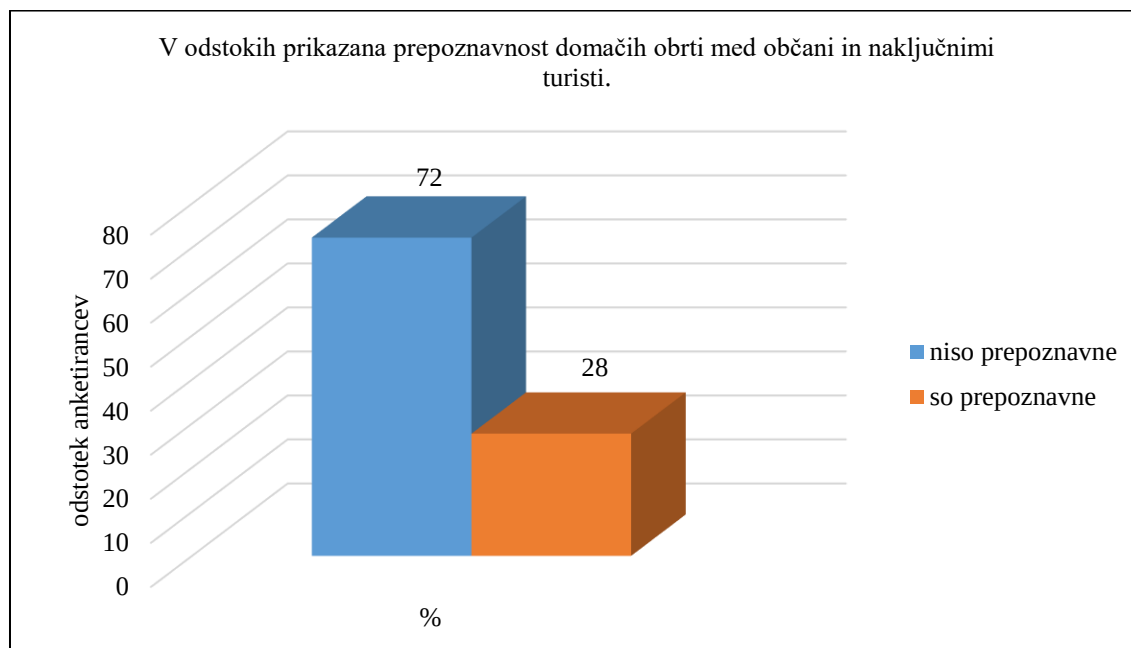
Vprašanje 10: Kako bi ocenili podporo dejavnostim domače obrti s strani občine?

Graf 10: Ocena podpore Občine dejavnostim domače obrti.

Podporo Občine dejavnostim domače obrti je 9 % anketirancev ocenilo z najnižjo oceno 1, z oceno 2 jo je ocenilo 50 % anketirancev, 33 % jo je ocenilo z oceno 3, le 9 % vseh anketirancev skupaj je podalo dobro oziroma najboljšo oceno.

Vprašanje 11: Ali so po vašem mnenju domače obrti v naši občini dovolj prepoznavne med Selničani in naključnimi turisti?

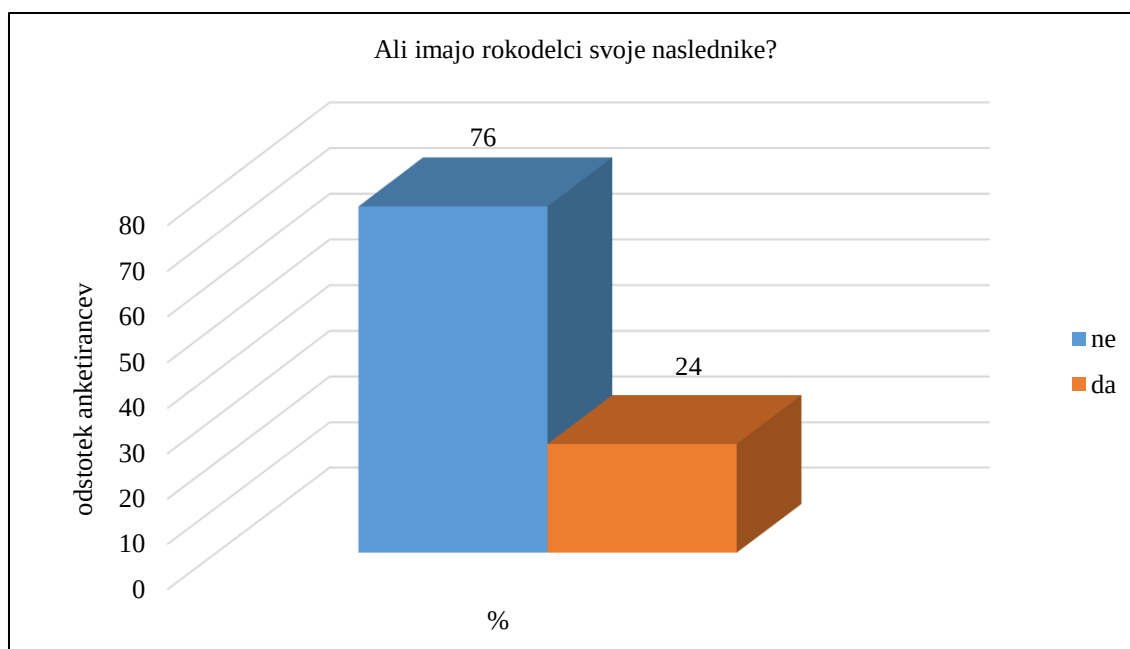

Graf 11: Prepoznavnost domačih obrti med občani in naključnimi turisti.

72 % vseh anketirancev meni, da domače obrti niso dovolj dobro prepoznane med Selničani in naključnimi turisti v naši občini, medtem ko jih 28 % sodelujočih v anketi meni, da so dovolj prepoznavne. Tisti, ki so odgovorili, da domače obrti niso dovolj prepoznavne v domači občini, vidijo glavni razlog v tem, da ni povezovalnega organa, prostora za druženje in organiziranega oglaševanja. Razlog pa je iskati tudi v sodobnem načinu življenja.

Vprašanje 12: Ali imajo po vašem mnenju rokodelci v občini Selnica ob Dravi za ohranjanje tradicije domačih obrti svoje naslednike?

Iz grafa vidimo, da 76 % anketirancev meni, da rokodelci za ohranjanje svoje dejavnosti nimajo naslednika, 24 % jih je mnenja, da naslednika imajo.

Graf 12: Mnenje anketirancev o tem, ali imajo rokodelci v občini Selnica ob Dravi svojega naslednika.

9 RAZPRAVA

9.1 Vrednotenje hipotez

Hipoteza 1: Domače obrti v občini Selnica ob Dravi se ohranjajo kot tradicionalne in turistične dejavnosti.

Anketa je pokazala, da domače obrti na območju občine Selnica ob Dravi niso povsem izumrle. Od splošnega vzorca vseh anketirancev se 62 % posameznikov ukvarja z domačimi obrtmi, 38 % anketirancev pa se ne ukvarja z nobeno dejavnostjo. Največ anketirancev se ukvarja z raznimi ročnimi deli, teh je 27 %. Med ročnimi deli so našli vezenje, pletenje, kvačkanje, izdelovanje raznih izdelkov iz suhega cvetja in naravnih materialov, izdelovanje voščilnic, izdelovanje izdelkov iz lesa, ličja, modeliranje iz gline, izdelovanje makram, slikanje in risanje na les, platno. Z 21 % sledijo tisti, ki se ukvarjajo s pekarstvom, pod drugo so anketiranci navedli pletarstvo, mlinarstvo in izdelovanje starodavnih glasbil. Teh je 14 %. V naši občini je 13 % rokodelcev, ki znajo izdelati starodobni pležuh, 10 % tistih, ki se ukvarjajo z mizarstvom, 6 % se jih ukvarja s šiviljstvom, 5 % z umetnostnim kovaštvom, 3 % z oglarstvom in 2 % s kamnoseštvo. Veliko je takšnih obrti in dejavnosti, ki so vezane na kmetijstvo. 51 % anketirancev se z dejavnostmi ukvarja samo ljubiteljsko, v prostem času, 17 % v okviru društva, 17 % rokodelcev se z domačo obrtjo ukvarja aktivno, saj jim dejavnost predstavlja ključni vir za preživetje. Znanja, ki so potrebna za te dejavnosti, je 56 % anketirancev osvojilo po lastni volji zaradi osebnih interesov, 33 % je znanja osvojilo od svojih prednikov. O tem, ali se z

domačimi obrtmi v občini Selnica ob Dravi izmed 63 posameznikov ukvarja več moških ali žensk, bi težko odločili, saj je bilo število obojih približno enako, moških 31 in žensk 32. Zagotovo pa lahko opredelimo starostno strukturo ljudi, ki je na tem področju nekoliko bolj aktivna. Skoraj polovica anketiranih (46 %), ki se ukvarjajo z domačo obrtjo, je starih od 30 do 45 let. S 33 % sledijo tisti, ki so stari nad 60 let in 21 % anketirancev, ki se ukvarjajo z domačo obrtjo je starih od 45 do 60 let. Mlajši, pod 30 let, se s tradicionalnimi obrtmi ne ukvarjajo. Glede na izobrazbo pa je večina, to je 68 % anketirancev, ki imajo osnovnošolsko in poklicno srednješolsko izobrazbo, višjo izobrazbo ima 30 % anketirancev in le 2 % visoko izobrazbo. Ugotavljava, da so domače obrti v občini Selnica ob Dravi še prisotne, kljub temu da je skoraj dve tretjini anketirancev menilo, da se z domačo obrtjo ukvarja na našem območju malo ljudi. Hipotezo lahko potrdiva.

Hipoteza 2: Rokodelci za ohranjanje tradicije domačih obrti nimajo naslednikov.

S pomočjo intervjujev sva ugotovili, da se s pletarstvom, umetnostnim kovaštvom, oglarstvom, mlinarstvom, izdelavo pležuhov, citrarstvom in drugimi ročnimi deli ukvarjajo predvsem starejši prebivalci naše občine. Na svojo dejavnost so zelo ponosni, z veseljem to počnejo in se zavzemajo, da bi se tradicija domačih obrti prenesla na mlajše rodove. Žal, vsi nimajo naslednika, na katerega bi prenesli svojo dejavnost. Ti so povedali, da se mladi s tovrstnimi dejavnostmi ne ukvarjajo zaradi nezanimanja, premajhnega zaslužka, zahtevnega in zamudnega dela ter sodobnega načina življenja. Rezultati ankete kažejo, da je 76 % anketirancev mnenja, da rokodelci za ohranjanje svoje dejavnosti nimajo naslednikov, le 24 % jih je mnenja, da naslednike imajo. S pomočjo terenskega dela v naši občini sva ugotovili, da se tradicija rokodelske dejavnosti nadaljuje na kmetiji Majster, kmetiji Srnko, pri Holcmanovih in Golobovih. Ti se zelo zavzemajo za ohranjanje tradicije in poklicev, ki izumirajo. Tradicionalna obrt in izdelki domače obrti jim pomenijo nek stik s kulturno identiteto in dediščino. Hipoteze kljub mnenju anketirancev ne moreva ovreči v celoti, ampak jo potrdiva delno.

Hipoteza 3: V občini Selnica ob Dravi so za opravljanje dejavnosti domačih obrti in trženje teh izdelkov ugodni pogoji.

Velika večina anketirancev meni, da so pogoji za razvoj dejavnosti domače obrti in trženje teh izdelkov v domači občini slabi in neugodni, za kar je glede na rezultate krivo predvsem stanje na tržišču, ki daje prednost industrijskim izdelkom, ki so bistveno cenejši od izdelkov domače obrti, hkrati pa so tudi tako narejeni, da jih lahko popolnoma nadomestijo oziroma je njihova uporabnost v primerjavi s temi izdelki še večja. Raziskava je pokazala, da je za slabše pogoje

kriva tudi neugodna zakonodaja, ki velja za te vrste dejavnosti. V naši občini imamo zelo malo registriranih dejavnosti domačih obrti, saj se večina posameznikov s to vrsto dejavnosti ukvarja ljubiteljsko, v prostem času ali v okviru društva. Za trženje izdelkov domače obrti je namreč potrebno pridobiti soglasje komisije Obrtno zbornice Slovenje, ki potrdi, če izdelek res spada v skupino domačih in umetnostnih obrti. Pri ocenjevanju izdelkov domačih obrti komisija upošteva številna merila (kakovost, material, gradivo, celovitost izdelka, aplikativnost izdelka, merilo trženja, merilo kraja in območja...). Čeprav imamo v Sloveniji dobro urejen sistem strokovnega vrednotenja oziroma ocenjevanja izdelkov domače obrti, država ne nudi dovolj finančne podpore posameznikom za razvoj teh dejavnosti. Glede na rezultate raziskave lahko rečeva, da je za neugodne pogoje za opravljanje dejavnosti domačih obrti in trženje teh izdelkov kriva tudi slaba promocija, ki jo anketiranci v raziskavi ocenjujejo precej slabo in v katero bi bilo potrebno vložiti več truda, največjo odgovornost za to pa imajo tako posamezniki, ki se z domačimi obrtmi ukvarjajo, kot tudi Občina Selnica ob Dravi, ki bi morala skrbeti za razvoj področja in dobrobit občanov. Ugotavljava, da pogoji za opravljanje takšnih dejavnosti v občini sicer obstajajo, vendar so precej omejeni, saj je trenutno stanje na trgu takšno, da se z dejavnostmi domačih obrti skorajda ni možno preživljati, kar meni večina anketirancev. Potrebno bi bilo povezovanje ljudi, ki se z izdelavo izdelkov domače obrti ukvarjajo s Turistično informacijskim centrom. Posledično bi to prispevalo k prepoznavnosti naše občine, hkrati pa bi zagotovili tudi prodajo teh izdelkov. Glede na rezultate ankete hipoteze ne moreva potrditi.

9.2 Mnenje in predlogi

Skozi nalogo sva imeli priložnost, da o pomenu dediščine rokodelstva – domačih obrti v občini Selnica ob Dravi ozavešta mnoge, ki prej z njimi niso bili seznanjeni. Ob raziskovanju sva spoznali, da poklici, s katerimi se ukvarjajo mojstri rokodelci iz leta v leto izumirajo. Da bi se na tem področju kaj spremenilo, nimamo več veliko časa. Mojstri odhajajo v pokoj in umirajo, z njimi pa njihovo znanje in umetnost prvotnih oblik izdelovanja predmetov in izdelkov.

Na podlagi odgovorov, do katerih sva prišli s pomočjo intervjujev in ankete, sva za reševanje problema, ki ga obravnavava, pripravili tudi nekaj predlogov, ki bi lahko privedli do določenega napredka.

Predlog 1: Predlagava, da šola organizira v okviru razširjenega programa in dnevov dejavnosti delavnice, kamor povabi rokodelce iz občine. Na tak način šola kot ustanova skrbi za ohranjanje tradicije.

Predlog 2: Predlagava oblikovanje enotne občinske blagovne znamke, ki bi promovirala rokodelce. Izdelki obrtnikov bi bili s tem bolj prepoznavni.

Predlog 3: Predlagava, da bi Občina nudila obrtnikom primeren prostor (tržnico, TIC), kjer bi ti lahko predstavili svojo dejavnost in izdelke tudi prodajali.

Opažava, da se vedno več ljudi ob poplavi vseh predmetov in izdelkov v supermarketih vpraša, kako je ta nastal, kje je njegov izvor in iz kakšnega materiala je. Zaradi vse hitrejšega tempa življenja, sprememb okolja in številnih bolezni, se vedno več ljudi vrača nazaj k naravi, k domačemu okolju. Mnogi že zavračajo plastične vrečke, posode, ceneno kitajsko robo, živila iz daljnih dežel ter dajejo prednost naravnim materialom, unikatnim, ročno izdelanim izdelkom, težijo k lokalno pridelani hrani in samooskrbi. Vse to so razlogi, zaradi katerih bi lahko ponovno oživili dejavnosti domačih obrti.

10 ZAKLJUČEK

V preteklosti, skozi vso zgodovino je nenehno prihajalo do sprememb, ki so bile pomembne tako za človeka kot njegov obstanek in preživetje. Ena takšnih sprememb, ki je na človeštvo imela zelo velik vpliv je tehnološka proizvodnja izdelkov in njen prehod iz manjših domačih obratov na večje, industrijske obrate, s čimer se je začelo obdobje industrializacije, kar je podobo, ki jo je imela družba pred tem, popolnoma zasenčilo in jo povsem preoblikovalo ter spremenilo. Prodaja in nakup izdelkov sta dobila čisto drugačen in nov pomen, saj pri tem ni bilo več ključno zgolj zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb, ampak so v ospredje začele prihajati tudi druge potrebe, ki jih ljudje pred tem sploh niso občutili in poznali.

Družba je tako zaradi številnih izdelkov, ki so začeli preplavljati trg, postajala vedno bolj potrošniško naravnana. Številne domače obrti, ki so jih do tedaj poznali in so pomenile edini način, kako so lahko prišli do določenih izdelkov, ki so jih potrebovali, so s tem začele nazadovati in izumirati.

V današnjem času tako domačim obrtem skoraj nihče ne pripisuje pomena, kakršnega si pravzaprav zaslužijo, saj se tega le malokdo zaveda, čeprav se je ravno iz njih in znanja, ki so

ga takrat zahtevalo, razvila sodobna oblika proizvodnje izdelkov, kakršno poznamo danes. Vendar pa se je v zadnjem času vse več ljudi začelo zavedati pomena, ki ga domače obrti nosijo v sebi. Zavedajo se predvsem pomena ohranjanja posameznih kultur in tradicije, ki sta pomembni za ohranitev kulturne krajine in njenih značilnosti.

V raziskovalni nalogi sva predstavili še vedno prisotne domače obrti v občini Selnica ob Dravi in raziskali tiste, ki so bile na tukajšnjem območju v preteklosti živeče, danes pa so žal izumrle. Pri raziskovalnem delu sva uporabili veliko različnih metod (delo z viri in literaturo, anketni vprašalnik, strukturiranje podatkov, oblikovanje grafov). Posebej bi izpostavili delo na terenu, kjer sva se seznanili z dejanskim stanjem in obstojem domačih obrti v domači občini. Najina pričakovanja so bila povsem drugačna, saj sva osnovne informacije o rokodelstvu dobili iz literature in spletnih virov. Že prvi obisk na kmetiji Majster, kjer se ukvarjajo z oglarstvom in mlinarstvom je dal slutiti, da se bova soočili z dejstvi, ki opozarjajo na to, da je tovrstna kulturna dediščina premalo cenjena. Veliko koristnih informacij sva dobili v intervjujih z ljudmi iz društev, s posamezniki in lokalnimi obrtniki, ki sva jih srečali na terenu. Izpostavili bi njihovo izjemno zavzetost, da se domače obrti, v katere so vpeti v večji meri ljubiteljsko, nekateri tudi poklicno, ohranjajo za prihodnje rodove. Obrtniki so naju lepo sprejeli in nama konkretno pokazali, kako izdelujejo izdelke.

Obiskali sva kmetijo Srnko in domačijo gospoda Alojza Rajnerja, kjer se ukvarjajo z oglarstvom. S pletarstvom se v naši občini ukvarjajo na domačiji Tajke – po domače Mihovo in na domačiji Grušovnik – po domače Bolfankovo. V Spodnji Kapli, ki meji na našo občino, sva spoznali pletarstvo na domačiji Viltužnik – po domače Lešenkovo. V naši občini imamo čevljarsko zbirko Hodnik, etnološko zbirko Selniški pležuh in Muzej starega kmečkega orodja. Brata Alojz in Pavel Volmajer sta nama predstavila izdelavo pležuhov. Pogovarjali sva se tudi z izdelovalcem citer gospodom Jožetom Holcmanom. Obiskali sva ročnodelsko društvo Marjetice, ki prav tako deluje v naši občini. Raziskali sva krojaštvo in pekarstvo, ki se je pojavilo v naši občini v času med vojnama. Spoznali sva manjše podjetje Golob, kjer se ukvarjajo z umetnostnim kovaštvom in intervjuvali gospoda Rudija Robiča, ki zna prav tako izdelovati iz kovin.

Zastavili sva si tri hipoteze, od katerih sva eno potrdili, eno delno potrdili in eno ovrgli. Prvo hipotezo, da se domače obrti v občini Selnica ob Dravi ohranjajo kot tradicionalne in turistične dejavnosti sva potrdili z intervjuji in anketo. Drugo hipotezo, da rokodelci za ohranjanje

tradicije domačih obrti nimajo naslednikov, sva delno potrdili. Tretjo hipotezo, da so v občini Selnica ob Dravi za opravljanje dejavnosti domačih obrti in trženje teh izdelkov ugodni pogoji, sva ovrgli, saj na terenu prevladujejo ceneni izdelki, neugodna zakonodaja, slabo oglaševanje in slabo povezovanje izdelovalcev s TIC-em. Dejstvo, da se danes samo s staro obrtjo nihče več ne more preživljati, drži, vendar bi se morali zavedati, kako pomembno je ohranjanje te dediščine za nas in nadaljnje rodove. V nalogi sva zato podali tri predloge za boljšo prepoznavnost naših rokodelcev. Prepričani sva, da je o pomembnosti ohranjanja tradicije domačih obrti potrebno podučiti že najmlajše otroke, saj bodo s svojim znanjem, sposobnostjo in prepričanjem predstavljali ključni element pri oblikovanju prihodnosti.

Nalogo bova predstavili učencem naše šole in jim tako približali domače obrti v naši občini, saj jih mnogi še ne poznajo. V prihodnosti bomo morali ohranjati našo dediščino mi mladi. To nalogo pa bomo zmogli le, če bomo z njo dovolj seznanjeni. Želiva si, da bi vsebina najine naloge spodbudila odgovorne k aktivnejšemu udejstvovanju.

11 VIRI IN LITERATURA

Baš, Angelos idr. (2004). Slovenski etnološki leksikon. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Bogataj, J. (1989). Domače obrti na Slovenskem. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Bogataj, J. (2002). Rokodelski zakladi Slovenije. Ljubljana: Krog.

Bronasta doba. (2018). Pridobljeno s <http://egradiva.gis.si/web/7.-razred-zgodovina/prazgodovina/> [6. 10. 2019].

Čevljarska zbirka. (2018). Pridobljeno s <http://tdselnica.si/cevljarska-zbirka/> [18. 10. 2019].

Domača obrt Ribnice. (2019). Pridobljeno s <http://www.slovenia-heritage.net/ik/ribnica/s-domaca-obrt.asp> [28. 10. 2019].

Drnovšek, E. (2011). Oblike proizvodnje v srednjem/novem veku. Pridobljeno s https://prezi.com/v_eensr6w2ax/oblike-proizvodnje-v-srednjemnovem-veku/ [18. 10. 2019].

Fajs, K., Jesenko, A. in Krajnc, A. (2006). Grčija. (Raziskovalna naloga, Osnovna šola Šmarje pri Jelšah). Pridobljeno s <https://www.knjiznica-celje.si/raziskovalne/4200613211.pdf> [18. 10. 2019].

Kastelic, T. (2014). Umetnost ali obrt. Pridobljeno s <https://www.preberite.si/umetnost-ali-obrt/> [20. 10. 2019].

Kociper, A. (2017). Rokodelske veščine izumirajo. Pridobljeno s <https://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/rokodelske-vescine-izumirajo> [6. 10. 2019].

Kozole, Š. (2018). Zgodovina 1. letnik. Pridobljeno s https://www.lur.si/datoteke/uploads/zgodovina_1.pdf [6. 10. 2019].

Oglarstvo. (2012). Register nesnovne kulturne dediščine. Pridobljeno s <http://www.nesnovnadediscina.si/sl/register/oglarstvo> [20. 2. 2020].

Oglarstvo. (2018). Pridobljeno s <https://sl.wikipedia.org/wiki/Oglarstvo> [19. 10. 2019].

Ograje Golob. (2020). Pridobljeno s <http://www.kovana.si/> [19.2. 2020].

Predstavitev občine Selnica ob Dravi. 2019. Pridobljeno s <https://www.selnica.si/onas/predstavitev/> [15. 10. 2019].

Rokodelstvo in obrt skozi čas. (2018). Pridobljeno s https://dijaski.net/gradivo/zgo_sno_rokodelstvo_in_obrt_skozi_cas_01 [6. 10. 2019].

Rokodelstvo in rudarstvo. (2009). Pridobljeno s <http://www.kolo5200.si/koliscarski/rokodelstvo-in-rudarstvo/> [6. 10. 2019].

Trošt, N. (2011). Gradivo za delavnico Ljudsko izročilo: Domače obrti. (Projekt vseživljenjskega učenja, Ljudska univerza Jesenice). Pridobljeno s <https://lu-jesenice.net/wp-content/uploads/2012/11/doma%C4%8De-obrti-oktober-2011-benedik-radovljica.pdf> [28. 10. 2019].

Turizem in drugo. (2017). Pridobljeno s <https://www.selnica.si/javni-zavodi-jgs-drustva/drustva/turizem-in-drugo/> [18. 10. 2019].

Turk, P., Vošnjak, N. in Vute, A. (2018). Železo in železna doba. Pridobljeno s <https://www.megakviz.si/assets/Uploads/gradivo/Sezona-15-16/01-SKLOP-15-16-vse-o.pdf> [13. 10. 2019].

Zgodovinska obdobja. (2017). Pridobljeno s <https://uciteljska.net/Zgodovina6/SpoznavajmoZgodovino/Kronologija/KVIZI/obdobja/KvizObdobja/obdobja.htm> [6. 10. 2019].

Zobavnik, I. in Zeilhofer, N. (2015). Rokodelska in umetnostna obrt na Hrvaškem in Madžarskem. Pridobljeno s https://fotogalerija.dz-rs.si/datoteke/Publikacije/Zborniki_RN/2015/ [19. 10. 2019].

Zemljevid občine Selnica ob Dravi. (2007). Pridobljeno s http://www.geopedia.si/#T105_x540368_y160352_s14_b4 [12. 2. 2020].

11.1 Ustni viri:

- Ludvik Dojnik, muzej starega kmečkega orodja, domačija Lampred, 13. 2. 2020.
- Jani Dolinšek, etnološka zbirka Selniški pležuh, 14. 11. 2019.
- Ivanka Frešer, predsednica TD Selnica ob Dravi, 13. 12. 2019.
- Zvonko Golob, umetnostno kovaštvo, 6. 2. 2020.
- Vinko Grušovnik, pletarstvo, 29. 11. 2019.
- Jože Holcman, izdelovalec citer, 23. 1. 2020.
- Merica Hölzl, krojaštvo, 14. 1. 2020.
- Janez Majster, oglarstvo in mlinarstvo, 5. 11. 2019.
- Antonija Možič, ročnodelsko društvo Marjetice, 21. 10. 2019.
- Alojz Rajner, oglarstvo, 14. 11. 2019.
- Rudi Robič, umetnostno kovaštvo, 6. 2. 2020.
- Ivan Srnko, oglarstvo, 14. 11. 2019.
- Franc Tajke, pletarstvo, 29. 11. 2019.
- Franček Viltužnik, pletarstvo, 13. 2. 2020.
- Alojz Volmajer, izdelava pležuhov, 3. 12. 2019.
- Pavel Volmajer, izdelava pležuhov, 3. 12. 2019.

12 PRILOGE

12.1 Anketni vprašalnik

Pred vami je anketa, s katero vas želiva vprašati o domačih obrteh znotraj občine Selnica ob Dravi. Učenki Anja in Zoja iz 9. razreda vas vljudno prosiva, da odgovorite na spodaj zastavljena vprašanja. Vaši odgovori nama bodo koristen pripomoček pri izdelavi raziskovalne naloge. Vprašalnik je anonimen.

Spol:

- a) ženski
- b) moški

Starost:

- a) do 30 let,
- b) od 30 – 45 let
- c) od 45 – 60 let
- d) nad 60 let

Izobrazba:

- a) osnovna
- b) srednja
- c) višja
- d) visoka
- e) magisterij, doktorat

1. S katero od dejavnosti, ki so našteje spodaj in bi jih lahko uvrstili med domače obrti, se ukvarjate? Če se ne ukvarjate z nobeno dejavnostjo domače obrti, preidite na vprašanje 4.

a) razna ročna dela

Katera? _____

b) oglarstvo

c) šiviljstvo in krojaštvo

d) domače mizarstvo

e) kamnoseštvo

f) umetnostno kovaštvo

g) pekarstvo

h) izdelovanje pležuhov

i) drugo: _____

2. Dejavnost, s katero se ukvarjam, opravljam:

a) samo ljubiteljsko, v prostem času

b) ljubiteljsko, v prostem času in v okviru društva

c) aktivno, saj mi tako rekoč predstavlja ključni vir dohodka za preživetje

d) pasivno, saj mi predstavlja pomemben vir dodatnega zaslužka

e) drugo: _____

3. Znanja oziroma veščine, ki so potrebne za to dejavnost, sem:

a) dobil oziroma osvojil od svojih prednikov, ki so se že ukvarjali s to dejavnostjo

b) sem se priučil, ker me je to zanimalo

c) sem osvojil v društvu

d) drugo: _____

4. Ali se po vašem mnenju na območju občine Selnica ob Dravi z različnimi dejavnostmi domače obrti ukvarja še veliko ljudi?

- a) Da.
- b) Ne.

Zakaj menite, da je tako? _____

5. Ali menite, da se je danes samo s prodajo izdelkov domače obrti možno preživljati in dostojno živeti?

- a) Da.
- b) Mogoče.
- c) Ne.

Zakaj menite, da je tako? _____

6. Kateri je po vašem mnenju glavni vzrok za to, da je v Sloveniji (pri tem nas zanima predvsem občina Selnica ob Dravi) na trgu tako malo ponudnikov izdelkov domače obrti?

- a) neugodna zakonodaja
- b) preveč industrijskih izdelkov na trgu, ki so bistveno cenejši
- c) neuporabnost teh izdelkov v primerjavi z različnimi sodobnimi izdelki
- d) premajhno podporno okolje za te vrste dejavnosti (slaba promocija)
- e) strah pred neuspešno prodajo izdelkov, negotovost
- f) premalo splošnega znanja s tega področja
- g) previsoki stroški in minimalen zaslužek
- h) drugo: _____

7. Kako bi ocenili promocijo dejavnosti domače obrti v občini Selnica ob Dravi?

(najslabše) 1 2 3 4 5 (najboljše)

8. Kdo bi po vašem mnenju moral najbolj poskrbeti za samopromocijo te dejavnosti?

- a) posamezniki, ki se z določeno dejavnostjo domače obrti ukvarjajo
- b) občina kot institucija, ki skrbi za razvoj podeželja
- c) oboji, tako posamezniki kot občina
- d) drugo: _____

9. Kakšni so po vašem mnenju pogoji za razvoj dejavnosti domače obrti in trženja teh izdelkov na območju občine Selnica ob Dravi?

- a) neugodni
- b) slabi
- c) zadovoljivi

- d) dobri
- e) odlični

Zakaj menite, da je tako? _____

10. Kako bi ocenili podporo dejavnostim domače obrti s strani občine?

(najslabše) 1 2 3 4 5 (najboljše)

11. Ali so po vašem mnenju domače obrti v naši občini dovolj prepoznavne med Selničani in naključnimi turisti?

- a) Da.
- b) Ne.

Če ste obkrožili NE, zapišite, zakaj menite, da je temu tako?

12. Ali imajo po vašem mnenju rokodelci v občini Selnica ob Dravi za ohranjanje tradicije domače obrti svoje naslednike?

- a) Da.
- b) Ne.

Hvala za sodelovanje.

12.2 Vprašanja za intervju

1. Kako dolgo se že ukvarjate s to dejavnostjo?
2. Kje ste pridobili veščine, ki so potrebne za dejavnost?
3. Kje izdelujete izdelke?
4. Koliko časa potrebujete za izdelavo izdelka?
5. Ali vam pri izdelovanju izdelkov kdo pomaga?
6. Iz česa izdelujete svoje izdelke in kje dobite material?
7. Kako izdelujete svoje izdelke?
8. Kaj vas motivira, da vztrajate pri tej dejavnosti?
9. Ali se kdaj udeležite sejmov in tam prikazujete svoje izdelke?
10. Kdaj se ukvarjate s to dejavnostjo? Ob kakšnih posebnih priložnostih?
11. Mislite, da se danes veliko ljudi ukvarja s podobno dejavnostjo kot vi?
12. Mislite, da lahko posameznik, ki se ukvarja samo z obrtjo preživi? S katerimi poklici se mora še ukvarjati?
13. Ali prenašate svoje znanje na mlajše? Kako?